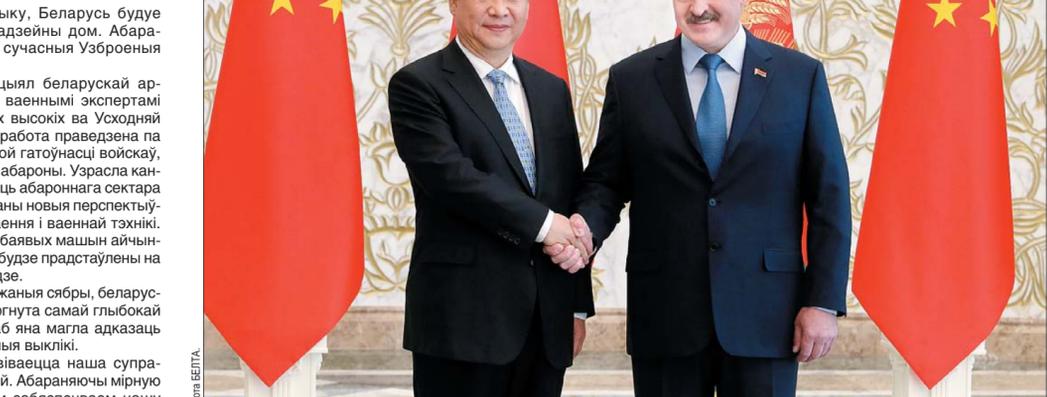

Няма нічога больш каштоўнага за мір

Выступленне Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А.Р. Лукашэнка на парадзе войскаў Мінскага гарнізона ў адзначэнне 70-й гадавіны Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне

першабытна жорсткасцю, раўнавалі з зямлёй нашы гарады і вёскі, вешалі, расстрэльвалі і спальвалі зажива нашых жанчын, дзяцей і старых. З намі вялі вайну на поўнае знішчэнне. Нас не зламалі! Мы выстаялі і перамаглі! Але ў гэтай бітве Беларусь панесла вялізныя страты. І гэты страшэнны боль не можа залчыць нават час. У вялікі, светлы, пераможны майскі дзень многім здавалася: вайна ніколі не вернецца. Але новы час не прынёс чалавечтву пазбаўлення ад вайны. Сёння мы бачым: трагічныя ўрокі вайны забыты. Зноў бярэ верх не сіла права, а права сілы. Зноў ірвуцца снарады, па-

НОВЫ ІМПУЛЬС ПЛЁННАГА СЯБРОЎСТВА атрымалі беларуска-кітайскія адносіны з падпісаннем лідарамі дзвюх краін важных документаў

Старшыня Кітайскай Народнай Рэспублікі Сі Цзіньпін прыбыў у дзяржаўным візіце ў Беларусь учора раніцай. Гэта першае наведванне Старшынёй КНР Беларусі за апошнія 14 гадоў. Высокага гасця ў Нацыянальным аэрапорце Мінск сустракаў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка.

Семдзясят гадоў таму шматнацыянальны савецкі народ атрымаў Перамогу ў самай страшнай і крывавай вайне. Гэтая Вялікая Перамога выратавала нашу Радзіму ад зняволення. Гэтая Вялікая Перамога вызваліла Еўропу. Гэтая Вялікая Перамога падарыла ўсю свету жыццё і свабоду. Да Перамогі нас прывялі чатыры гады бязлітаснай барацьбы, крыві і ахвяр. Шлях ад Брэсцкай крэпасці да Берліна быў надзвычай цяжкім. Галоўны удар фашыстаў прыняла на сябе беларуская зямля. Тут разыгралася найбольш жорсткая і трагічная падзея пачатку вайны. Менавіта тут, на зямлі Беларусі, быў пахаваны гітлераўскі план маланкавай вайны і закладзены фундамент будучай Вялікай Перамогі. Герайчняя абарона Брэсцкай крэпасці, баі пад Гроднам і Ваўкавыскам, бітва за Магілёў у першы тыдні вайны паказалі: наша зямля ніколі не пакорыцца вару.

лаюць пакары і гінуць людзі. І свет, і Еўропа набліжацца да небяспечнай межы. І цяпер, як ніколі, важна помніць урокі Вялікай Айчыннай. Памятаць пра гэтыя ўрокі павінны і палітыкі, і кіраўнікі, і народы. Найважнейшы з гэтых урокаў

У другой палавіне дня ў Палацы незалежнасці адбыліся афіцыйныя перагаворы Аляксандра Лукашэнка і Сі Цзіньпіна ў вузкім і пашыраным складах. Па іх выніках былі падпісаны шэраг міжнародных документаў. У прыватнасці, Аляксандр Лукашэнка і Сі Цзіньпін падпісалі дагавор аб дружбе і супрацоўніцтве. У дакуменце адзначаецца, што паглыбленне дружалюбных сувязяў і ўмацаванне прававой асновы адносін усебаковага стратэгічнага партнёрства паміж Беларуссю і Кітаем адпавядаюць карэнным інтарэсам дзвюх дзяржаў і народаў, рэальным патрэбам сучаснага развіцця двухбаковых адносін і спрыяюць падтрыманню міру, бяспекі, стабільнасці ў рэгіёне Еўразіі.

Скіраванасць на канструктыўную працу ў інтэграцыйных аб'яднаннях чарговы раз прадэманстравала наша краіна

Напярэдадні юбілею Вялікай Перамогі Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка наведаў у рабочым візіце Маскву. Кіраўнік Беларускай дзяржавы прыняў удзел у неформальнай сустрэчы Савета кіраўнікоў дзяржаў — удзельніц СНД, пасяджэнні Вышэйшага Еўразійскага эканамічнага савета, паведамляе БЕЛТА.

«Мы рашуча асуджаем спробы перадаць забыццю герайчнюю падзею таго часу, перагляду вынікаў вайны, выраўноўвання адносінаў да ахвяр і катаў (многія ўжо сёння ставяць іх на адну дошку), герайчынцы нацызму, разбіліцтва фашызму і фашызмаў, разбіліцтва фашызму і фашызмаў і выступаем катэгарычна супраць гэтага», — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

«Я шмат размаўляў з кіраўніцтвам Украіны пра тое, што спяшадца не трэба, калі ўжо не хочацца бываць на пасаджэннях, то можна не прыязджаць, дапусцім, кі сёння. Але навошта сыходзіць? Потым увайсці будзе больш складана», — сказаў Прэзідэнт Беларусі. У якасці прыкладу ён прывёў Грузію. «Думаю, што нашы сябры ва Украіне разумоюць гэта», — дадаў ён.

Украіна вельмі важная і ўдзельнікам пасяджэння вярта больш канструктыўна падсыці да украінскага пытання.

«Мы часта гаворым пра тое, што Перамога адзіная і непадзяльная. Нам сапраўды тут дзяліць няма чаго. Мы не бухгалтары, і няма

чаго тут лічыць па ўдзельнай ва- ўзровень таго ці іншага ўдзелу ў гэтай вайне. Перамог не рускі, не беларус, не казах, не кіргіз, не ўзбек, не таджык — перамог тады савецкі народ, вялікі савецкі народ прынёс нам Вялікую Перамогу», — сказаў беларускі лідар.

НОВЫ ІМПУЛЬС ПЛЁННАГА СЯБРОЎСТВА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Новы механізм міжрадавага камітэта па супрацоўніцтве нацэлены на паскарэнне прыняцця стратэгічных рашэнняў. «Мы, шчыра кажучы, сталі больш мабільнымі не толькі ў прыняцці рашэнняў, але і выкананні іх», — адзначаў Аляксандр Лукашэнка.

Беларускі лідар адзначаў, што наша краіна падтрымлівае вылучаныя Сі Цзіньпінам канцэпцыі «Эканамічны пояс Шаўковага шляху» і «Марскі шаўковы шлях XXI стагоддзя». «Вы некаж сказалі, што адносіны паміж краінамі залежаць ад блізкасці народаў. Упэўнены, што Беларусь стане вузлавой платформай у рэалізацыі гэтых маштабных праектаў у Еўразійскім рэгіёне і тым самым яшчэ больш зблізіць нашы народы і нашы дзяржавы», — сказаў беларускі лідар.

На яго думку, гэтакім паслужыць і адкрыццё прамых авіяносінаў паміж Мінскам і Пекінам.

Канструктыўным сяброўскім адносінам з Кітаем у Беларусі надаюць асаблівае значэнне. «Кітай нас на Захадзе крытыкуюць за асобныя нашы пазіцыі, а дзе-нідзе гучыць голас аб ізаляцыі, я заўсёды прыводжу прыклад нашага супрацоўніцтва з Кітайскай Народнай Рэспублікай і кажу пра тое, што ніякай ізаляцыі дзяржавы быць не можа, калі ў гэтай дзяржаве добрыя і тым больш дружалюбныя адносіны з Кітайскай Народнай Рэспублікай», — сказаў беларускі лідар.

Аляксандр Лукашэнка асабліва падкрэсліў, што ў бакоў няма ніякіх праблем ва ўзаемаадносінах. «І наогул беларускі народ, наша дзяржава ганарыцца адносінамі з вялікім кітайскім народам», — сказаў кіраўнік беларускай дзяржавы.

Ён падкрэсліў, што ў Беларусі з найвышэйшым задавальненнем чакалі візіт Сі Цзіньпіна і сур'ёзна да яго рыхтаваліся. «У ходзе візіту вы зможаце пераканацца ў тым, што ўсе нашы да-

моўленасці няўхільна і выразна выконваюцца, — сказаў беларускі лідар. — Вы можаце разлічваць на гэтую зямлю і народ, які тут жыве». Аляксандр Лукашэнка падзякаваў Сі Цзіньпіну за увагу да пытанняў пашырэння двухбаковага супрацоўніцтва і умацавання дружбы паміж народамі.

У сваю чаргу Старшыня КНР падкрэсліў вялікі асабісты ўклад Аляксандра Лукашэнка ў развіццё беларуска-кітайскай дружбы. «Я вельмі цаню ўстаноўленыя паміж намі цесныя дзелавыя сувязі і асабістае глыбокае сяброўства. Мы лічым, што цяперашні візіт мае вялікае значэнне для далейшага развіцця кітайска-беларускіх адносін», — сказаў Сі Цзіньпін.

Паводле яго слоў, за мінулыя гады ў міжнароднай абстаноўцы адбыліся вельмі глыбокія і складаныя перамены, аднак Кітай і Беларусь заўсёды дзяржаўна адно аднаму, аказваюць падтрымку і дапамогу. «Я гатовы з вамі падтрымліваць цесныя кантакты і сувязі, абмяркоўваць пытанні, звязаныя з развіццём двухбаковых адносін, каб разам з вамі адкрываць новую эпоху ў кітайска-беларускіх адносінах усебаковага стратэгічнага партнёрства», — падкрэсліў кітайскі лідар.

Сі Цзіньпін адзначаў, што за апошнія гады ў Беларусі пад кіраўніцтвам Аляксандра Лукашэнка дасягнуты ўражальныя поспехі ў дзяржаўным будаўніцтве, у тым ліку захоўваецца палітычная стабільнасць, наступальна развіваецца эканоміка.

Старшыня КНР адзначаў важную ролю Беларусі ва ўрэгуляванні канфлікту ў Украіне: «Вы актыўна пасярэднічалі ва ўрэгуляванні ўкраінскага крызісу, стварылі мінскую пляцоўку для перамогі. У выніку вашых намаганняў бакі нарэшце дасягнулі двух мінскіх пагадненняў аб спыненні агню, што заваявала ўсеагульную высокую ацэнку ў міжнароднай супольнасці».

«Гэты факт паказвае, што пад вашым кіраўніцтвам беларускі народ стаў на шлях развіцця, які адпавядае рэальным умовам. Упэўнены, ідучы наперад па гэтым шляху, Беларусь абавязкова дасягне новых і больш бліскучых поспехаў у справе дзяржаўнага будаўніцтва, развіцця і росквіту», — сказаў Сі Цзіньпін.

Аляксандр Лукашэнка і Сі Цзіньпін па выніках перамоў таксама прынялі сумесную дэкларацыю Беларусі і КНР аб далейшым развіцці і паглыбленні адносін усебаковага стратэгічнага партнёрства. У дакуменце дадзена высокая ацэнка поспехам, дасягнутым у двухбаковых адносінах і ва ўсіх сферах супрацоўніцтва пасля ўстаўлення дыпламатычных адносін паміж Беларуссю і Кітаем.

У дэкларацыі гаворыцца і пра намер бакоў прасоўваць выкарыстанне нацыянальных валют у двухбаковым гандлі. Кітай гатовы і далей аказваць Беларусі садзейнічанне ў рэалізацыі важных сацыяльных праектаў. У дэкларацыі таксама замацавана, што Кітай будзе заахвочваць уваходжанне высокатэхналагічных кітайскіх прадпрыемстваў у Кітайска-беларускі індустрыяльны парк. У дакуменце таксама гаворыцца, што Кітай выступае супраць знешняга ўмяшальніцтва ва ўнутраную палітыку Беларусі з любой нагоды, а беларускі бок падвердзіць прыхільнасць палітыцы «аднаго Кітая». Бакі падвердзілі, што не ўдзельнічаюць у якіх-небудзь саюзах або блоках, накіраваных супраць суверэнітэту, бяспекі і тэрытарыяльнай цэласнасці іншага боку.

У прысутнасці лідараў дзвюх краін бакамі таксама былі падпісаны дакументы аб развіцці супрацоўніцтва ў эканоміцы, навуцы, адукацыі і культуры.

Падводзячы вынікі перагавораў, Аляксандр Лукашэнка сказаў, што Кітай быў і застаецца

добрам і блізім сябрам, надзейным таварышам і перспектывным партнёрам Беларусі. Прэзідэнт падкрэсліў, што развіццё ўсебаковага стратэгічнага партнёрства Беларусі і Кітая будзеца на прынцыпах узаемапавагі, падтрымкі і шматпалнавага супрацоўніцтва. На яго думку, высокі ўзровень кантактаў і шчырасць намераў фарміруюць доўгатэрміновую палітыку сумеснага развіцця дзвюх краін. «Мэта ў нас толькі адна — дабрабыт нашых народаў. Мы ні ў якім разе не будзем нашы адносіны і нашу дружбу супраць кагосьці ці на шкоду каму б там ні было», — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

Беларусь і Кітай дамовіліся аб буйных сумесных праектах, новых крэдытных лініях, новых схемах і механізмах міжбанкаўскага супрацоўніцтва, павядамі беларускі лідар. У прыватнасці, гаворка ідзе аб рэалізацыі праектаў будаўніцтва і мадэрнізацыі інфраструктуры Беларусі, стварэнні сучасных вытворчасці ў ўдзелам буйных кітайскіх кампаній.

«Мы дамовіліся, што будзем працягваць цесна супрацоўнічаць на міжнароднай арэне і актыўна падтрымліваць адзін аднаго ў пытаннях, якія закранаюць нацыянальныя інтарэсы, нацыянальнае бяспеку і суверэнітэт», — падкрэсліў кіраўнік беларускай дзяржавы.

Старшыня КНР Беларусі ўключылася ў рэалізацыю ініцыятывы «Эканамічны пояс Шаўковага шляху» і напачатку яе як рэальным зместам у выглядзе транспартных, лагістычных, інфраструктурных праектаў. «Канцэпцыя Старшыні Сі Цзіньпіна мае глабальнае вымярэнне і ўключае эканамічнае, інфармацыйнае, сацыяльнае і культурнае значэнне. Яе рэалізацыя дасць магчымасць устанавіць больш цесныя адносіны ў розных галінах паміж краінамі кантынента, што ў канчатковым выніку паслужыць справе

ўзаемнай падтрымкі і паскоранага сацыяльна-эканамічнага развіцця краін Еўразіі і Еўропы», — лічыць беларускі лідар. Паводле яго слоў, Кітайска-беларускі індустрыяльны парк «Вялікі камень» з'яўляецца прыкладам сумеснага супрацоўніцтва дзвюх краін у рэалізацыі канцэпцыі «Пояс і Шлях» у цэнтры дзвюх інтэграцый — Еўразійскага эканамічнага саюза і Еўрапейскага саюза.

«Перспектывнае напачатковае ўсебаковае стратэгічнага партнёрства будзе заснавана на нашаршчванні ўзаемных прамых інвестыцый і сумесных вытворчых праектах, перш за ўсё ў высокатэхналагічных і інавацыйных галінах, якія фарміруюць эканоміку будучы дзвюх краін», — падкрэсліў Прэзідэнт Беларусі.

Аляксандр Лукашэнка звярнуў увагу на тое, што сёння Беларусь і Кітай сумесна адзначаюць 70-годдзе Вялікай Перамогі над фашызмам і мілітарызмам. Ён адзначаў, што ў гісторыі ёсць паказальныя прыклады баявога братэрства прадстаўнікоў Беларусі і Кітая ў абароне Радзімы ад агрэсараў. На думку кіраўніка беларускай дзяржавы, гэта яшчэ адзін фактар, які аб'ядноўвае краіны.

У сваю чаргу Старшыня КНР заявіў: «Сёння кітайска-беларускія адносіны знаходзяцца на важным этапе свайго развіцця. Спадзяюся, што мой цяперашні візіт надаць новы імпульс далейшаму развіццю двухбаковых адносін на больш высокім узроўні. Мяркуючы па выніках плённай перамоў з Прэзідэнтам Аляксандрам Лукашэнкам магчыма зрабіць выснову, што чаканыя вынікі візіту цалкам дасягнуты».

«Бакі будуць супрацоўнічаць на аснове ўзаемапавагі і роўнасці, падтрымліваць адзін аднаго па пытаннях, што ўяўляюць ключавыя інтарэсы», — адзначаў Сі Цзіньпін, каментуючы падпісанне лідарамі краін дакументы.

«Мы адзіны ў тым, каб паглыбіць усебаковае практычнае супрацоўніцтва пры сумесным стварэнні эканамічнага пояса Шаўковага шляху. Мы павінны спалучаць стратэгіі развіцця дзвюх краін, грунтоўна планавачы і каардынаваць дзеянні па прасоўванні практычнага супрацоўніцтва. Мы таксама павінны павялічыць аб'ём двухбаковага гандлю, аптымізаваць яго структуру. Кітайскі бок будзе пашыраць імпорт якасна і канкурэнтаздольнай прадукцыі з Беларусі», — заявіў Старшыня КНР.

Паводле слоў Сі Цзіньпіна, неабходна з апрай на будаўніцтва Кітайска-беларускага індустрыяльнага парка стварыць шэраг паказальных праектаў. Старшыня КНР таксама бачыць неабходнасць у актыўным умацаванні супрацоўніцтва ў частцы фінансавання праектаў, што, па яго словах, дапаможа надаць магутны імпульс сацыяльна-эканамічнаму развіццю ў Беларусі.

Старшыня КНР адзначаў таксама, што як Кітай, так і Беларусь уваходзяць у лік краін — пераможцаў у Другой сусветнай вайне. «Мы панеслі велізарныя нацыянальныя страты дзеля Перамогі. Кітайскі і беларускі народы крывёю і жыццём здавалі непарушанае баявое сяброўства. Мы будзем з усімі міралюбнымі народамі свету цвёрда абараняць вынікі Другой сусветнай вайны», — заявіў Сі Цзіньпін.

«У сувязі з гэтым мы будзем умацоўваць каардынацыю дзеянняў і ўзаемадзейнасць у ААН і іншых міжнародных і рэгіянальных арганізацыях, разам спрыяць развіццю светлагага і больш справядлівага і рацыянальнага напрамку ў інтарэсах доўгатэрміновага і трываллага міру для ўсяго чалавецтва», — дадаў Сі Цзіньпін.

Плануецца, што дзяржаўны візіт Сі Цзіньпіна будзе працягвацца да 12 мая.

Паводле БЕЛТА.

ВЯЛІКІ, СВЕТЛЫ, ПЕРАМОЖНЫ ДЗЕНЬ!

У ваенным парадзе прынялі ўдзел больш як 5 тысяч ваеннаслужачых і амаль 250 адзінак баявой тэхнікі

Здаецца, да стэлы «Мінск — горад-герой» у эпіцэнтр святкавання 70-годдзя Вялікай Перамогі не прыйшоў толькі хворы і ляжыць. З самага ранку з розных кірункаў сюды ішлі мінчане і госці сталіцы — ад малага да вялікага. Кульмінацыяй урачыстасці, да якой рыхтаваліся не адзін дзень, сталі ваенны парад і спартыўна-маладзёжнае шэсце. Карэспандэнты «Вязды» таксама апынуліся ў гэтым святочным віры, каб разам з тысячамі беларусаў адчуць усю веліч і святло гэтага пераможнага маяскага дня.

— 9 мая 1945-га таксама быў сонечны дзень, — успамінае ветэран Вялікай Айчыннай вайны Дамітры Марчанка. — Я служыў у спецыяльным палку: у Прыбалтыцы мы дабівалі фашыстаў, якія не паспелі збегчы. Толькі вярнуліся з чарговага задання — і тут дзяржурны крычыць: «Перамога!» Гэта была найвялікшая радасць. Мы і крчалі, і стралілі, і абдымаліся, і сумавалі па тых, хто не дажыў да гэтага дня. Вельмі сімвалічна, што гэтае вялікае свята праходзіць у маяскія дні, калі абуджаецца прырода, усё квітнее. Тады, 70 гадоў таму і болей, ніхто з нас нават не ведаў, ці застанецца жыццём. Тым больш не маглі нават марыць пра тое, што праз сем дзесяцігоддзяў будзем святкаваць гэтае вялікае свята.

Традыцыйны танец у народнай воправе.

Дарэчы, на Віцебшчыне, дзе ў партызаных пачынаўся баявы шлях Дамітрыя Мікалаевіча, ён служыў у тым палку, дзе і Міхаіл Ягораў, які быў разведчыкам у другім батальёне, а потым ён і Мілтон Кантарыя ўзялі Сцяг Перамогі над Рэйхстагам.

А тым часам парад Перамогі пачаўся з экскурсію. Замест легендарных аўтамабіляў «Чайка», каб «прыняць» і «перадаць» парад, міністр абароны генерал-лейтэнант Андрэй Раўкоў і камандуючы парадом, намеснік міністра абароны генерал-маёр Міхаіл Пузікаў выехалі на кітайскіх кабрыялетах. Экскурсію ў аўтамабілі, якія існуюць толькі ў двух экзэмплярах, спецыяльна для ваеннага парадзе ў гонар 70-й гадавіны Вялікай Перамогі ў якасці бязвыплатнай

дапамогі нам перадало ваеннае ведамства Кітая. Дарэчы, у перакладзе з кітайскай мовы назва мадэлі аўтамабіля гучыць як «Чырвоны Сцяг».

Упершыню перад тым, як на авансцэну выйшлі вайскоўцы і механізаваныя «удзельнікі» парадзе, цэнтр Мінска, здаецца, замёр — адбыліся агульнанацыянальная хвіліна маўчання. А потым пад суправаджэнне артылерыйскіх залпаў прагучаў дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь.

Пешую калону, па традыцыі, адкрылі самыя юныя удзельнікі парадзе — мінія юнацы. Сінхронна ідучы ў прыгожай чорнай форме з чырвонымі пагонами і белымі рамянямі, трымаючы раўненне, яны білі ў барабаны, чым задалі тон усёму шэсцю. Перад трыбунай пранеслі Сцяг Перамогі, сцягі Рэспублікі Беларусь, Савецкага Саюза — краіны, якія перамагла фашысцкую Германію ў Вялікай Айчыннай вайне, штандарты 1-га, 2-га і 3-га Беларускіх франтоў, а таксама 1-га Прыбалтыйскага фронту, што нагадалі і аб Беларускай стратэгічнай наступальнай аперацыі «Баграціён», падчас якой была вызвалена беларуская сталіца.

Як прызнаўся ўдзельнік аперацыі «Баграціён», Сталінградскай бітвы і бітвы на Курскай дузе Аляксандр Фень, вельмі прыемна, што сёлета было шмат урачыстасці і мерапрыемстваў да парадзе. «А парад — прыгожае завяршэнне ўсіх гэтых падзей. Ён яднае ўвесь беларускі народ. Мне, як танкісту, у першую чаргу цікава паглядзець на танкі, заўважаць, што новага з баявой тэхнікі з'явілася пасля таго, як скончылася вайна», — гаворыць ветэран.

Толькі спачатку перад мінчанамі і гасцямі сталіцы прайшлі курсанты Ваеннай акадэміі Беларусі, ваенна-тэхнічнага факультэта БНТУ, вайскоўцы 120-й асобнай гвардзейскай механізаванай брыгады, 38-й і 103-й асобных гвардзейскіх мабільных брыгад, 86-й і 85-й брыгад сувязі, 56-га, 60-га і 74-га асобных палкоў сувязі. У ваенным парадзе таксама ўдзельнічалі прадстаўнікі Дзяржаўнага пагранічнага камітэта, унутраных войскаў Міністэрства ўнутраных спраў, Міністэрства па надзвычайных сітуацыях. Усяго — 19 пешых разлікаў.

Разам з беларускімі вайскоўцамі на мінскіх праспектах выйшлі прадстаўнікі Узброеных Сіл Расійскай Федэрацыі. Гвардзейцам 234-га дэсантна-штурмавога Чарнаморскага ордэна Кутузава палка імя Аляксандра Неўскага выпушчаны гонар і іншыя. «Франтавы» каробкі, у складзе якой у форме салдат Вялікай Айчыннай прайшлі курсанты галоўнай ваеннай ВНУ краіны. Дарэчы, на гадзіну раней па Краснай плошчы ў Маскве, чаканчы крок, прайшлі беларускія спецазаўцы. 75 вайскоўцаў з 5-й асобнай брыгады спецыяльнага прызначэння склалі адзін з пешых разлікаў расійскага ваеннага парадзе ў заапанаванне 70-годдзя Вялікай Перамогі.

Па Краснай плошчы меў гонар прайсці і Андрэй Білеўцаў. Праўда, у 1970-х, калі ён быў курсантам Ваеннай акадэміі бранятанкавых войскаў. Зараз на парад ходзіць толькі як глядач. Яму, як вайскоўцу, цікава паглядзець на сучасную тэхніку, армейскую выпраўку салдат і афіцэраў.

Маладая сям'я Карачун з Мінска на парад прыйшла ўпершыню. Дагэтуль урачыстае шэсце назіралі толькі па тэлебачанні. А сёлета вырашылі ўбачыць усё на свае вочы і не па шкадавалі. Дванаццацігадовую Дар'ю найбольш уразіла ваенная тэхніка. Як прызнаўся малады бацька Віктар, які вёў на парад малых Ягора і Арыну, 9 Мая — сямейнае свята. Лічыць, што менавіта такія мерапрыемствы садзейнічаюць выхаванню патрыятызму і трэба пачынаць гэта рабіць з маленства. Цікавіцца гісторыяй Вялікай Айчыннай вайны і пацітадовы Даніла, які прыйшоў на парад з мамай Ірынай. «Любіў салдат, — сказаў яго адразаў хлопчык. — У будучыні буду спецазаўцам. А з тэхнікі мне падабаецца «Каццош»...»

І, нарэшце, доўгачаканая механізаваная калона. Яе працягваць — амаль

два кіламетры. Галоўнымі «перанасажамі» сталі каля 240 адзінак баявой тэхнікі, якія ўвайшлі ў 24 парадныя разлікі. Права першай прайсці ў параднай калоне было прадастаўлена легендарнай тэхніцы Вялікай Айчыннай вайны. Саступіўшы месца рарытэтам, на праспекце з'явіліся асноўныя ўзоры ўзбраення і ваеннай тэхнікі Узброеных Сіл Беларусі і Расіі. Сучасная тэхніка сапраўды ўражвае. Магутныя браніраваныя машыны, зенітныя ракетныя комплексы, артылерыйскія ўстаноўкі і сістэмы залпавага агню. Сярод іх — танкі «Т-72Б», баявыя машыны пяхоты «БМП-2», бронетранспарты «БТР-80», сістэмы рэактыўнага залпавага агню «БелГрад» і «Смерч», зенітныя ракетныя комплексы «С-300ПС», «С-300В», «Тор-М2» і іншыя.

Упершыню ў парадзе прыняла ўдзел значная колькасць тэхнікі —

7 разлікаў — з Расіі са складу рэгіянальнай групы войскаў. Гэта самыя сучасныя ўзоры: танкі «Т-90», «БМП-3», «БМП-2», «БТР-82А», шматфункцыянальныя лёгкабрана-ніраваныя аўтамабілі «Тыгр», самаходныя артылерыйскія ўстаноўкі «Мста-С» і зенітныя ракетна-гарматныя комплексы «Панцыр-С».

І яшчэ адзін эксклюзіўны сёлётыня парадзе — на праспект выйшлі найноўшыя сістэмы залпавага агню «Паланэз» айчыннай вытворчасці. Рэактыўная сістэма залпавага агню вялікай далёкасці, упершыню паказаная на ваенным парадзе, створана беларускімі арганізацыямі абарончага сектара эканомікі і адпавядае найлепшым сусветным аналагам. Кожная баявая машына дадзенай сістэмы здольна адначасова нанесці кропкавы ўдар па васьмі цэлях на далёкасці больш чым 200 кіламетраў. Шасі баявых і транспартна-зараджаючых машын «Паланэз» выраблены на Мінскім заводзе колавых цягачоў.

Упершыню на парадзе былі паказаны і лёгкабрана-ніраваныя аўтамабілі «Ліс-ПМ» з баявым кулямётна-гранатамётным модулем. Аўтамабілі, вырабленыя на Мінскім заводзе колавых цягачоў сумесна з расійскімі прадпрыемствамі абарончай прамысловасці, аснашчаны айчыннымі сродкамі разведкі, сувязі, назірання і дыягностычнай бар'ераў і прызначаны для вырашэння шырокага спектра тактычных задач.

Пасля праходжання механізаванай калоны ў небе над Мінскам жыха-

ры і госці сталіцы змаглі ўбачыць асноўныя тыпы авіяцыйнай тэхнікі Ваенна-паветраных сіл і войскаў праціпаветранай абароны Беларусі. Баявымі верталётамі «Мі-8» і «Мі-24», знішчальнікамі «МіГ-29», штурмавікамі «Су-25», ваенна-транспартнымі самалётамі «Іл-76» і самалётамі «Іл-39» пілатажнай групы «Белая Русь» кіравалі найлепшыя ваенныя лётчыкі краіны. У паветраным парадзе ўзялі ўдзел і расійскія авіятары, якія прадаманстравалі свой найвышэйшы пілатаж на далёкіх звышгучавых бамбардзіроўчыках «Ту-22», бамбардзіроўчыках «Су-34» і вучэбна-баявых самалётах «Як-130», якія ў небе над Мінскам з'явіліся ўпершыню.

Сярод замежных удзельнікаў парадзе былі і амерыканцы. Перад гледачамі выступіў аркестр Ваенна-паветраных сіл ЗША ў Еўропе. Як прызнаўся дырыжор аркестра яшчэ падчас рэпетыцыі ў Брэсцкай крэпасці, для іх, нашчадкаў нашых саюзнікаў у барацьбе з нямецка-фашысцкай агрэсіяй, вялікі гонар прымаць удзел у святкаванні 70-годдзя Вялікай Перамогі.

Завяршыўся ваенны парад пляч-канцэртам роты ганаровай варты. Пад акампанемент зводнага ваеннага аркестра Узброеных Сіл 119 вайскоўцаў злітага падраздзялення беларускай арміі прадаманстравалі новыя элементы і пастраены. Упершыню гледачы ўбачылі сумеснае сінхроннае выступленне вайскоўцаў як

з карабінамі, так і з шашкамі. Як заўсёды, авіяцый было шмат. Не шкадуючы сіл, ім апладзіравала і Марыя Шчарбіна, якая ў складзе 30-га асобнага чыгуначнага батальёна 29-й брыгады сувязістай дайшла ад Растова-на-Доне да Берліна. Дзень Перамогі сустрапа ў сталіцы пераможанай Германіі. «Вайна мяне загартавала, — лічыць Марыя Мікалаеўна. — Мне — 94, а я яшчэ на розных мерапрыемствах прысутнічаю, у тым ліку на парадзе. Есць яшчэ парох у парахунацях!»

— Дзень Перамогі — адзінае свята, якое я не магу прапусціць, — гаворыць Ніна Урбановіч, якая 9 мая 1945 года сустрапа ў Празе. — Я жыў адна, і парад для многіх з нас гэта нагода яшчэ раз сустрацца.

Напрыканцы гледачы ўбачылі тэхніку абарончага сектара эканомікі беларускай вытворчасці. Перад трыбунай прайшлі трактары Мінскага трактарнага завода, цягачы Мінскага завода колавых цягачоў, нашых саюзнікаў у барацьбе з нямецка-фашысцкай агрэсіяй, вялікі гонар прымаць удзел у святкаванні 70-годдзя Вялікай Перамогі.

Завяршыўся ваенны парад пляч-канцэртам роты ганаровай варты. Пад акампанемент зводнага ваеннага аркестра Узброеных Сіл 119 вайскоўцаў злітага падраздзялення беларускай арміі прадаманстравалі новыя элементы і пастраены. Упершыню гледачы ўбачылі сумеснае сінхроннае выступленне вайскоўцаў як

Вялікі феаверверк у ночы.

Вераніка КАНЮТА. Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА і Аляксандра ШАБЛЮКА.

«Перамога стала магчымай дзякуючы сяброўству народаў СССР»

Да Дня Перамогі Савет Парламенцкага сходу Беларусі і Расіі выступілі са зваротам да грамадзян Саюзнай дзяржавы. Парламентары заклікалі людзей не толькі заховаць памяць пра подзвіг удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны, але і адстойваць гістарычную праўду.

«Для кожнага з нас Дзень Перамогі стаў свяшчэннай датай, адной з найбольш значных падзей у сусветнай гісторыі, — адзначаецца ў звароце. — Менавіта ў гэты дзень мы з асаблівай востравай усведамляем, як важна ўмець адстойваць інтарэсы сваёй Айчыны, абараняць яе ад любых замахаў».

У звароце падкрэсліваецца, што, святкуючы Дзень Перамогі, мы аддаём даніну павягі тым людзям, «для якіх паняцце патрыятызму было напоўнена найвышэйшым сэнсам і якія не пашкадавалі сваіх жыццяў дзеля свабоды і незалежнасці Радзімы». «Мы памятаем, што Перамога стала магчымай у многім дзякуючы непарушанаму сяброўству народаў Саюза — сяброўству, якому нашы краіны

застаюцца вернымі і цяпер», — падкрэслілі парламентары ў сваім звароце.

«Ахвяры Беларусі і Расіі ў гэтай вайне вылічаюцца мільёнамі жыццяў, таму мы не можам спакойна адносіцца да блонзерскага жадання апаганіць светлую памяць загінулых і адначасова — рэабілітаваць нацысцкіх злачынцаў, — гаворыцца ў звароце. — Наш свяшчэнны доўг перад усімі, хто аддаў жыццё, і ўсімі жывымі ўдзельнікамі Вялікай Айчыннай вайны — не толькі заховаць памяць аб іх подзвігу, але і адстойваць гістарычную праўду і цвёрда супрацьстаяць спробам перапісаць гісторыю».

Напрыканцы парламентары заклікалі ўсіх грамадзян Беларусі і Расіі не забывацца на ўрокі мінулага. «Не мірыцца са спробамі гераізаваць нашы моманты, усімі сіламі абараняць граўду пра мінулы вайну, каб не асуджаць сябе на іх паўтор. У гэтым — залог трывалася і стабільнага міру на нашай планеце, бяспекі нашага агульнага дому», — упуўнены парламентары.

Надзея ЮШКЕВІЧ.

■ Маё 9 Мая

3 вышыні Кургана Гісторыя аднаго тосту пра каханне

Пачаўся ўсё з нечаканнага прыезду да брацкай жонкі іх старога сяброўкі. Паварушыцца ў патрэбны момант гэта дапамагло, бо для сябе заўсёды лянуешся, а для гасця хочацца ўсё зрабіць.

Надвор'е было выдатнае, таму пасля парада вырашылі ўсе разам ехаць на лецішча. Прыгажосць: усё цвіце і пахне, як той казаў. Дачка бегае па ўсім участку і хоча памацаць кожную кветачку, кожны куцік, кожнае дрэўца — гэта яе першая свядомая вясна. Дарослыя заняты гаспадарчымі справамі і прыгатаваннем ці то абеду, ці то вячэры. Карацей, нейкай смачнай трапезы.

Селі за стол. Адкаркавалі святую бутэльку шампанскага. Але надта келішкамі не працавалі. Тры разы іх толькі паднялі. Па-першае, за Перамогу. Потым гасця падзякавала за добры прыём гаспадарам — і выпілі «за нас за ўсіх». А пасля кожнага прымусу задумачка мой цесць.

— Чамусьці трэці тост прынята піць «за каханне», — сказаў ён. — Тады варта выпіць за тых, хто кахаў, але каму дакахаць не дала вайна. Былі ж тыя хлопцы і дзяўчаты, мужчыны і жанчыны, што закахаліся

сустракаліся, а можа быць, ужо і ажаніліся да пачатку вайны. І раптам згубілі адно аднаго. Мажліва, нехта ўсё жыццё працягваў кахаць таго, хто загінуў, знік без вестак... Выпілі моўчкі. Потым патрошку, як гэта звычайна бывае, сум некуды знік. Наню ўсе ажывіліся, пайшлі тое-сёе яшчэ па гаспадарчы зрабіць, пакуль не сцягнула. А ўвечары вырашылі паехаць на блізі да нас Курган Славы, каб паглядзець з яго вышыні салют, які будзе даваць у Мінску. Добра, што жонка мая «з правамі» — завезла нас.

Мы пад'язджалі і думалі, што будзем ляць не адны на Кургане сярэд ночы. Але памыліся. Не было куды паставіць машыну. «Як думаецца, адсюль будзе відаць салют?» — пытаўся нехта, выходзячы з аўто і спяшаючыся ў бок знакамітага мемарыяла.

Першы залп адбыўся, калі мы толькі падыходзілі да Кургана.

Натоп, які расцягнуўся па ўсіх лесвіцах і пляцоўках, а таксама земляным схіле, узрадавана заўгу. Пад другі залп далучыліся да народу і мы. Дзеці крычалі: «Перамога! Народ спяваў «Катюшу». «А ў нас на лецішчы і сапраўды «Расцвелі яблоні і грушы...» — паду-малася мне.

Прышла і іншая думка: усе гэтыя людзі прыехалі сюды парадавацца. Таму што яны маюць магчымасць быць шчаслівымі. Таму што перамагла любоў, а не нянавісць. Нездарма людзі кажуць пра каханне, а не бязлітасць да ворага. Бо зло нараджае зло. Уся наша бязлітаснасць скончылася 70 гадоў таму. І, будзем спадзявацца, што ніхто не захоча яе абудзіць.

Відаць былі залпы з усіх пляцоўак у Мінску. І прыемна станавілася, што гэта былі залпы салюту, а не сапраўдных гарматных стрэлаў. Бо на такой адлегласці мы б і не заўважылі розніцы. Усё гэта насамрэч выглядала так, як паказваюць у сюжэтах тэлебачання пра вайну. Карэспандэнт стаіць на нейкім узвышшы, а за ім горад, па якім страляюць. Снарады ўзрываюцца ў горадзе, і такім жа чынам відаць светлавыя ўспышкі. Вось гэтак жа далёка мы знаходзімся ад той Перамогі. І каб убацьчыць святло ад яе, трэба троху падняцца. А каб убацьчыць, што гэта святло ад салюту, а не ад выбухаў, варта напружыцца і ўстаць зусім высока.

Я не думаю, што тыя дзеткі, якія крычалі «перамога!», пакуль што самую сутнасць гэтага слова разумеюць. Так, толькі паўтараюць за дарослымі. Але паўтараюць правільныя рэчы. ПЕРАМОГА. Любоўі над нянавісцю.

Уладзіслаў КУЛЕЦКІ

Дрэва міру і адзінства пасадзілі ля штаб-кватэры ААН

Напярэдадні Дня Перамогі на тэрыторыі штаб-кватэры Арганізацыі Аб'яднаных Нацый у Нью-Ёрку было пасаджана Дрэва міру і адзінства. Акцыя праводзілася ў гонар 70-годдзя заканчэння Другой сусветнай вайны.

Як паведамілі Цэнтр навін ААН, ва ўрачыстай цырымоніі прынялі ўдзел генеральны сакратар ААН Пан Гі Мун, старшыня Генеральнай Асамблеі Сэм Кутэса, пастаянны прадстаўнік Беларусі пры ААН Андрэй Дакпюнас і дыпламаты іншых прадстаўніцтваў пры ААН.

Сымвалам Перамогі і міру стала плачучая белая вішня, якую пасадзілі перад цэнтральным будынкам комплексу ААН. Як адзначыў пастаянны прадстаўнік Беларусі пры ААН

Андрэй Дакпюнас, пасаджанае дрэва мае глыбока сімвалічны сэнс. «Ва ўсіх культурах дрэва нясе асаблівы сэнс як сімвал жыцця, як сімвал добра, — заўважыў ён. — Белы колер гэтай вішні — сімвал міру, а тое, што яна плачучая, — гэта зразумелы сімвал смутку».

Напярэдадні ў штаб-кватэры ААН у Нью-Ёрку адбылося ўрачыстае адкрыццё фотавыставы «Апошняя сусветная вайна: памятаць дзеля міру», арганізаваная па ініцыятыве Беларусі сумесна з Азербайджанам, Арменіяй, Казахстанам, Кыргызстанам, Расіяй, Таджыкістанам і Туркменістанам. На выставе — чорна-белыя фотаздымкі ваенных часоў, якія адлюстроўваюць уклад у Перамогу над фашызмам усіх краін былога СССР.

Надзея ЮШКЕВІЧ.

САМАЯ ВЫСОКАЯ ЛЮБОЎ

Чаму ў нашы дні войны не спыняюцца? Калі ў іх браць удзел не толькі можна, але і неабходна?

Чым ветэраны Вялікай Айчыннай вайны могуць дапамагчы сучаснаму пакаленню? Пра гэта ў дні святкавання Вялікай Перамогі разважаў Мітрапаліт Мінскі і Заслаўскі Павел, Патрыярхы Экзарх усёй Беларусі.

НЕ АБЫШЛА НІ АДНУ СЯМ'Ю...

«Я думаю, што вайна 1941—1945 гадоў закрывала ўсіх. Так, мае бацькі задоўга да вайны былі сасланы ў Казахстан. Тата быў на той час вельмі запатрабаваным спецыялістам высокага класа — галоўным маркшейдарам. Гэта асаблівы кірунак у распрацоўцы шахтавых праходаў. Без яго нельга было здзяйсняць выпрацоўку вугалю, таму бацьку вызвалілі ад ваеннай службы. Але ён быў на ўласнай перадавой. У яго шмат дзяржаўных узнагарод за працу падчас Вялікай Айчыннай вайны. Мама гадавала дзяцей. Два бацькавыя браты загінулі на фронце. Адзін прыйшоў інвалідам без нагі».

УСЯМУ ПРЫЧЫНА — СТРАСЦІ ЧАЛАВЕЧЫЯ

«Дай Божа, каб ніколі гэтай вайны не паўтарылася. Каб гісторыя была для нас сур'ёзным урокам, які змог бы засцепаць ад неабдуманых дзеянняў. Усё, што з намі адбывалася на працягу чалавечыя быццё, усё рознагалосці, разборкі, ваен-

КАЛІ НЕМАГЧЫМА НЕ ВАЯВАЦЬ

«Устаць на абарону Айчыны, можа, і павінен кожны. У гэтым будзе праўдліва самая высокая любоў, пра якую казаў Хрыстос Спасіцель: «Няма болей за тую любоў, як калі хто ўскладзе душу сваю за блізкіх сваіх». Таму абараняць сваю Айчыну, свой народ, сваю зямлю — гэта свяшчэнны абавязак не толькі воіна, але і кожнага хрысціяніна».

ДАРАВАННЕ ЗА МУЖНАСЦЬ

«Вялікая Айчынная вайна 1941—1945 гадоў дала вялікую колькасць герояў і сярэд духавенства. Па ка-

нанічных правілах святар не мае права прывітаць кроў. Нават жывёлін. Калі гэта было зроблена, няхай і па неасцяржонасці, то ён больш не дапускаецца да служэння ў алтары. У нас ёсць такое паняцце, як «жэласнік» зямлі рускай — Патрыярх. Ён мае права даць благаслаўненне працягваць служэнне ў сене тым святарам, якія ўдзельнічалі ў вайне, узяўшы зброю ў свае рукі, і, абараняючы Айчыну, забівалі ворага. Так зрабіў Аляксей І у дацэнінны да ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны».

БЫЦЬ ПРЫКЛАДАМ ДЛЯ МАЛАДОГА ПАКАЛЕННЯ

«Ветэранам хочацца пажадаць моцнага здароўя. Каб яны сваім прыкладам натхнялі маладых людзей на дасягненне добрых вынікаў. Каб яны сведчылі сваім жыццём аб любові да Айчыны і людзей, вучылі нас цвёрдасці духу. Здымуешся, глядзячы на іх: падаецца, прайшлі такое складанае жыццё, столькі перанеслі, а не губляючы баздэрсці духу. Адкуль гэта? Дзе бяруць гэтыя душэўныя окарбы ветэраны, застаецца загадкай».

Вераніка ПУСТАВІТ.

■ Магілёў

Нізкі паклон!

Святкаванне Дня Перамогі ў Магілёве пачалося яшчэ напярэдадні, калі на набярэжнай Дняпра раззвінулася вялікая тэатралізаваная прадстаўленне з удзелам самалётаў і парашуцістаў. Паглядзець яго прыйшлі калі 120 тысяч гараджан. А 9 Мая тысячы магіляўчан разам з маленькімі дзецьмі віталі ўдзельнікаў святочнага шэсця. Ветэрану Вялікай Айчыннай, які ехаў па галоўнай вуліцы горада — Пешамайскі — на рыарытэтных аўтамабілях, сустракалі апладысмантамі.

Цяжка было стрымаць слёзы, калі па горадзе прайшоў «Бессмертны полк». Дзеці і дарослыя неслі ў руках партрэты сваіх гераічных продкаў, многія з якіх не вярнуліся з вайны і дагэтуль значацца зніклымі без вестак. А яшчэ навучніцы 42 магілёўскіх школ і гімназій зрабілі палотнішчы паміж агульнай працягласцю 300 метраў і на кожным сантыметры гэтых сцягоў напісалі прозвішчы сваіх ваяваўшых прадзедаў. Неслі іх 850 навучанаў.

— Роўна 70 гадоў таму над Рэйхстагам узвіўся сцяг Перамогі, якая каштавала нам мільёны жыццяў, —

зварнуўся да магіляўчан губернатар Магілёўскай вобласці Уладзімір ДАМАНЕУСКІ. — Да вайны ў нашай вобласці жыло каля 1,4 мільёна чалавек, пасля яе лічба зменшылася ўдвая. Мы ніколі не забудземся пра вялікі подзвіг нашых бацькоў і дзедаў, якія разам з міф аб неперажоўнасці нямецкай арміі. Нізкі паклон вам, ветэраны!

Памяць загінулых удзельнікаў мітыngu ўшанавалі хвілінай маўчання, у іх гонар прычалі трохразовыя ружэйныя залпы. Да Вечнага агню і мемарыяльных пліт на плошчы Славы паклалі кветкі. Падарункам для ветэранаў стаў святочны канцэрт, які адбыўся пасля мітыngu.

Не засталася без увагі і тыя ўдзельнікі вайны, якія сустракалі Дзень Перамогі на бальнічных ложках. Напярэдадні свята прадстаўнікі абласнога і гарадскога кіраўніцтва наведвалі шпіталь ветэранаў. Яны атрымалі падарункі і віншаванні, а медыкалы — сертыфікаты на медабсталяванне.

Нэл ЗІГУЛЯ

■ Міншчына

Гаварыць праўду аб тых днях

Старшыня Мінскаблвыканкама Сямён Шапіра ўручыў ветэранам кветкі і падзякі падчас урачыстага мерапрыемства «Паклонімся вялікім тым гадам», што прайшло ў Маладзечне.

Сямён Шапіра нагадаў, што на кожным з нас ляжыць адказнасць за захаванне гістарычнай памяці, паколькі з кожным годам застаецца ўсё менш тых, хто ў 1945-м прынёс у наш «дом» шчасце. Кіраўнік цэнтральнага рэгіёна працягваў таксама вершы жыхаркі Барысаўскага раёна, якая нарадзілася 9 мая 1929 года, «Гаварыць праўду аб вайне». Яе сястра і два браты былі ўдзельнікамі Вялікай Айчыннай вайны. Урачыстасці прадоўжыліся канцэртнай праграмай. Падчас яе і самі ветэраны выканалі песні. Удзельнікам мерапрыемства паказалі фільм, які зняты ў вобласці спецыяльна да 70-годдзя Перамогі.

Яшчэ адна значная падзея — мітынг на Кургане Славы з удзелам ветэранаў, кіраўніцтва Мінскаблвыканкама, прадстаўнікоў грамадскіх арганізацый, дэлегацый усіх раёнаў вобласці і горада Жодзіна. Перад пачаткам урачыстасці ў Азёрскаўскай сярэдняй школе, што знаходзіцца побач, дзеці расказалі аб сваіх дзядулях, бабулях, на долю якіх выпалі цяжкія ваенныя выпрабаванні. Акрамя таго, 8 мая ў 9 гадзін раніцы ва ўсіх установах адукацыі хвілінай маўчання ўшанавалі памяць загінулых падчас Вялікай Айчыннай. Кожны

Таяццяна ЛАЗОЎСКАЯ

Салют у крэпасці і народныя гуляні

Дзень Перамогі Брэст, як заўсёды, адсвяткаваў у сваёй галоўнай святыні — легендарнай крэпасці. Сялета тут сабралася рэкордная колькасць людзей — каля 70 тысяч гараджан і гасцей. На святкаванні прыбылі афіцыйныя дэлегацыі са Славакіі, Інгугзіі, Нідэрландаў.

Вельмі шмат было і тых, хто прыехаў з розных краін неафіцыйна. У тым ліку і для таго, каб пранесці партрэт свайго блізкага чалавека ў страй «Бессмертнага палка». Да гэтай акцыі Брэст упершыню далучыўся ледзя. А сялета ўжо паўтары тысячы ўнукаў і праўнікаў герояў прайшлі з дарогімі фотаздымкамі. Цікава, што акцыю падхалпілі памешнікі і мытнікі.

Вайскоўцы брэсцкіх застаў, як вядома, сустралі ворага першымі і ў большасці гераічна загінулі, абараняючы сваю зямлю. Вось іх і ўспомнілі сёлетнія вартавыя мяжы. Урачыстасці ў крэпасці плаўна перацяклі ў свята для ўсіх гараджан. Многа людзей сабралася ў цэнтральным парку. Былі святочныя пляцоўкі і ў мікрараёнах горада. А знакамітая ў Брэсце турмысцкая сядзіба «Рынькаўка», размешчаная на паўночнай ускраіне абласнога цэнтра, арганізавала прыгожае свята для ветэранаў. Галоўныя героі дня сядзелі за столікамі ў альтанках. Іх, а таксама ўсіх ахвотных, хто прыйшоў на свята, частавалі кашэі і гарачым чаем. Адапаведная канцэртная праграма стварала асаблівы, узнесены настрой. Удзельнікі ў адзін голас адзначалі, што менавіта ў гэтым квітэноўным кутку майскай прыроды арганізатарам удалося падкрэсліць каштоўнасць міру, які 70 гадоў таму заваявала пакаленне 40-х.

Святлана ЯСКЕВІЧ

■ Гродна

Чыталі дзецям пра вайну

Напярэдадні Дня Перамогі ў Гродне прайшла ўжо традыцыйная акцыя «Чытаем дзецям пра вайну». Палац культуры на Сявецкай плошчы пераўтварыўся ў... вялізны экран, на якім дзякуючы праекту маладых гродзенскіх дызайнераў у фармаце 3D паказвалі эпізоды бітваў за Сталінград і Маскву, аперацыі «Баграціён» і ўзяцце Рэйхстага. А ў іўеўскім раёне адкрылі помнікі на дзяхо магілах часоў Вялікай Айчыннай вайны ў вёсках Крывічы і Ятаўтавічы, якія раней былі нэўлічанымі.

9 Мая тысячы жыхароў і гасцей горада Нёмана сабраліся каля Кургана Славы. Гэты мемарыяльны комплекс (у яго падножжы — свяшчэнная зямля з брацкіх магіл і палёў бітваў з усеі Гродзеншчыны, Літвы, Расіі, з парганзастаў) быў адкрыты ў верасні 1969 года. Да 70-годдзя Вялікай Перамогі тут правалі маштабную рэканструкцыю, пашырылі экспазіцыю музея ваеннай тэхнікі пад адкрытым небам.

Мы ніколі не забудземся пра вашы вялізныя заслугі перад новымі пакаленнямі. А наш сьмяоўскі абавязак — клапацца пра вас, — сказаў старшыня Гродзенскага аблвыканкама Уладзімір Краўцоў, звяртаючыся да ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны.

Пасля мітыngu-рэквіема і парада войскаў Гродзенскага гарнізона святочнае дзеіства прадоўжылася ў гарадскім парку імя Жылібера. Тут разгарнуўся «Партызанскі лагер», дзе частавалі салдацкай кашай. А на пляцоўцы «Паліяўа пошта» адбывалася гашэнне канвертаў з тэматычнымі маркамі да 70-годдзя Вялікай Перамогі спецыяльным штэмпелем, які быў сапраўдны толькі 9 Мая.

Барыс ПРАКОПЧЫК.

■ Віцебск

Святкавалі з размахам

У Віцебску юбілей Перамогі адсвяткавалі з размахам. Шэсці і мітынгі, народныя гуляні прайшлі і ў глыбінцы. Вядома, у цэнтры ўвагі былі ветэраны, а таксама воіны-інтэрнацыяналісты.

— Першым удар ворага прыняў на сябе беларускі народ. Першыя партызанскія атрады, які падпольныя арганізацыі, з'явіліся на тэрыторыі Беларусі. Таму 9 Мая, Дзень Перамогі — свята народаў усяго свету і асабліва падзея для нас, — распавядае ветэран Вялікай Айчыннай вайны Міхал Уладзіміравіч РАТОМСКІ, жыхар Віцебскага раёна, былы дырэктар сельскай школы.

Пасля перамогі 70 гадоў прайшло. Здавалася б, людзі працягваюць жыць і вайна павінна адзіць і нябыт. Але яна пастаянна нагадвае пра сябе. У прыватнасці мы працуем на зямлі, дзе больш за паўгоду стаў фронт. Кожны год падчас сельскагаспадарчых работ знаходзім снарады і міны. Толькі сёлета ўжо чатыры разы выклікалі сапёраў, — распавядае Сяргей Іванавіч ШАЛУХА, дырэктар філіяла «Лучоса» Віцебскага камбіната хлебапрадуктаў.

Напярэдадні свята старшыня Віцебскага аблвыканкама Мікалай ШАРСТНЁў падчас прыёму ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны падкрэсліў, што моладзь вельмі цікавіцца тэмай вайны. Ёй хочацца больш ведаць пра гераізм старэйшага пакалення сямі.

У святочны дзень у Віцебску эпіцэнтрам свята стала плошча Перамогі. Там адбыліся ўскладанне кветак і вянку да манумента воінам-вызваліцелям і мітынг. Уразліў ганарова праходжанне воінскіх падраздзяленняў і тэатралізаванае шэсце. Увечары адбыліся канцэртная праграма «70 песень Перамогі» і святочны салют.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

■ Гомель

У стылі рэтра

Мемарыял героям-касамольцам быў адкрыты пасля рэканструкцыі напярэдадні 70-годдзя Вялікай Перамогі ў Гомелі. На яго рэканструкцыю, якая адбывалася на працягу трох месяцаў, накіравана каля Br3,5 млрд рублёў. Палова гэтай сумы сабрана прыватнымі прафарганізацыямі і членамі прафсаюза.

А 9 Мая гамельчане ўпершыню сталі сведкамі ваеннага парада з удзелам баявой тэхнікі. Акрамя таго, на цэнтральнай плошчы горада над Сожам была арганізавана выстава баявых гармат, якія знаходзіцца на ўзбраенні ў вайсковых часцях. Не менш папулярнаасцю, асабліва ў мужчын усіх узростаў, карысталася тэхніка часоў Другой сусветнай вайны і пасляваеннай. На некаторых рэтрааўтамабілях ветэраны Вялікай Айчыннай вайны праехалі па цэнтральнай вуліцы Гомеля. Ну, а магчымасць сфатаграфавання з аўтаматам ды побач з салдатамі ў сапраўднай ваеннай форме 40-х шукалі не толькі мужчыны, але і дзяўчаты.

Ваенныя і ўдзельнікі клуба ваенна-гістарычнай рэканструкцыі «Гонар мундзіра», дарэчы, які і дзяўчаты ў паркалёвых сукенках, былі адказныя за стварэнне ў гомельскім парку атмасферы 50-х гадоў мінулага стагоддзя. Парку нават часова вярнулі старую назву — культуру і адпачынку імя А.В. Луначарскага. А музыка з патэфоннай пласцінкі прымушала паверыць, што час можа павярнуць назад. Зразумела, не абшлось без традыцыйных урачыстых цырымоній. Кветкі былі ўскладзены да ўсіх помнікаў і брацкіх магіл, якія ёсць на тэрыторыі Гомельскай вобласці.

Ірына АСТАШКЕВІЧ. Фота аўтара.

МАРШАЛ ПЕРАМОГІ КАНСТАНЦІН РАКАСОЎСКІ

Сонца сям'і, Баграціён Сталіна і проста народны ўлюбёнец

Як журналісты, ён не раз даводзілася абараняць праўду гісторыі. Толькі яшчэ часцей яна мусіла адстойваць мінулае сваёй сям'і, добрае імя легендарнага продка. Штораз знаходзіліся аматары «ўпрыгожыць» біяграфію яе прадзеда, ад тых званых «сваякоў» няма адбою і зараз. Але ўсё гэта яе, якая ніколі не бачыла свайго знакамітага родзіча, толькі падштурхнула да шматгадовай працы ў архівах, скрупулёзна вывучэння яго перапіскі і рукапісаў, бо частка з іх так і не ўвайшла ў мемуары Канстанціна Канстанцінавіча Ракасоўскага.

З Арыядна Ракасоўскай, праўніччай маршала Савецкага Саюза, мы пазнаёмліся падчас адной з камандзіровак. Яна не толькі з журналіскай цікаўнасцю слухала пра бітву пад Масквой, а і з нейкім асаблівым пачуццём, не ўласцівым нікому з нас, хадзіла па гэтай зямлі, глядзела на тое, які след на ёй пакінула вайна. А ўсё таму, што тут ваяваў двойчы Герой Савецкага Саюза Канстанцін Ракасоўскі. Тут змагаўся з ворагам яе герой, пра якога яна можа раскаваць бясконца. Пра знакамітага палкаводца, які ў тым ліку распрацоўваў беларускую наступальную аперацыю «Баграціён» і вызваляў Беларусь, — з першых вуснаў.

ВЫМОВА — ЗА ПРАЗМЕРНАЕ ЗАХАПЛЕННЕ ТАНЦУЛЬКАМІ

— Мой прадзед, Канстанцін Ракасоўскі, нарадзіўся 21 снежня 1896 года ў Варшаве. Аднак месцам яго нараджэння пасля 1944 года, калі ён стаў Героем Савецкага Саюза, указваліся Вялікія Лукі. А ўсё таму, што стаўца помнік у Варшаве ў 1945 годзе маршалу Савецкага Саюза было недарэчна. І ў савецкіх органах пачалі шукаць месца, дзе б ён мог нарадзіцца. Калі Канстанцін Канстанцінавіч быў прызначаны міністрам абароны Польшчы, яму зноў «спатрэбілася» нарадзіцца ў Варшаве.

Прадзед маршала Ракасоўскага быў уланам у польскага герцага Юзефа, які разам з Напалеонам ішоў на Маскву. Вось і парадокс: паднарчннк наступна на Маскву, а яго праўнік пасля яе абараняў. Канстанцін Ракасоўскі быў хоць са шляхецкага, але збяднелага роду. Яго бабуля была прыма-балерыйнай варшаўскай оперы. Ракасоўскі з дзяцінства любіў песні, танцы і, кажучы, у юнацтве так весела з маёй прабабуляй бавілі час, што яму ў партыйную картку занеслі вымову за празмернае захваленне танцэўкамі. І калі яго накіроўвалі ў Ленінград на курсы павышэння каманднага складу, ён прыйшоў да старэйшай партыйнай камісіі і кажа: «Я еду на такія сур'ёзныя курсы, а ў маёй картцы такі несур'ёзны запіс...» — «Сапраўды, несур'ёзна для чырвонага камандзіра?», — адказалі яму і на наступны дзень выдалі чыстую картку.

СПЯВАЎ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

Чаму Ракасоўскі выбраў ваенны шлях? З дзяцінства ён захапляўся прыгодніцкай літаратурай. У яго салдацкім ранцы ляжала кніжка Вальтэра Скота «Роб Рой» (на польскай мове). Яна і сёння захоўваецца ў нашай хатняй бібліятэцы. Прадзед і сам захапляўся прыгодамі. У яго дзядзькі пад Варшаву быў маентак, дзе той разводзіў коней. Ракасоўскі, які праводзіў там летнія вакацыі, скакаў на конях, што і падвясціла яго кавалерыйскую кар'еру і любоў да гэтай жывёлы на ўсё жыццё.

Бацькі прадзеда вельмі рана пайшлі з жыцця. Бацька быў інспектарам Варшаўскай чыгункі, памёр, калі Ракасоўскаму было 5 гадоў. Маці Антаніна Аўсяніквіча была родом з Беларусі, з Целяханяў. І да сённяшняга часу для нас загадка, як яны пазнаёмліліся. Вядома, што маці вучыла Канстанціна Ракасоўскага беларускімі песнямі. Адкуль я гэта ведаю? Калі 8 сакавіка 1942 года ён быў цяжка паранены (асколак прабіў яму лёгкае, закрываў печань, рэбры, пазваночнік, і да канца жыцця на памяць аб ваенных гадах ён насіў яго ў сабе), да яго ў шпіталь з Нова-сібірска прыехала жонка з дачкой. І настолькі яны перажывалі, бо Ракасоўскі быў сонцам для гэтай сям'і, усевагульнай любоўю, што выглядалі горш, чым ён. І каб падбадзёрчыць родных, прадзед спяваў ім беларускія песні, якім навучыла яго маці.

НЕМЦЫ НЕНАВІДЗЕЛІ ЯГО ПРОЗВІШЧА

У Ракасоўскага былі дзве сястры: старэйшая Марыя і Халена, малодшая за яго на два гады. З апошняй яна бачылася 30 гадоў. Ён нават не ведаў, што яна жыва. У вайну Халена працавала ахмістрыйнай у вядомага косяндза, які хаваў яўрэйскіх дзяцей. Ён неяк пакаліў яе, і тосць-ці з немцаў, пачуўшы прозвішча Ракасоўскага, стаў яе біць дзяржалінай пісталета па галаве. Як Халена потым расказвала, яна зразумела, што гэтае прозвішча выклікае нянавіць у немцаў. І калі ў 1944 годзе савецкія войскі ўвайшлі ў Варшаву (яе вызваляў маршал Жукаў, хаця Ракасоўскі маршў вызваляў свой родны горад), Халена Ракасоўская падшліла да аднаго з афіцэраў і на ламаанай рускай мове кажа: «Я ведаю, што ў савецкай арміі служыць мой брат, і хацеў б яго знайсці». На што ёй адказалі, што ў савецкай арміі служыць шмат палякаў. «Але мне здаецца, што мой брат нехта вядома, бо немцы ненавідзяць яго прозвішча», — не супакойвалася жанчына. Калі афіцэр пачуў пра Ракасоўскага, то ледзь не страціў прытомнасць. Прадзед быў шчаслівым, што нарэшце адшукаў сястру.

МАЙСТАР ПА КАМЕНИ І ВЕРНЫ КАМУНІСТ

Пасля смерці бацькі і бяспеднага знікнення маці Ракасоўскага аддалі на выхаванне дзядзьку Аляксандру, які ўладкаваў хлопца ў вучылішча Антона Лагуны. Па тым часе гэта была шыкоўная адукацыя. Аднак дзядзька нечакана памёр, і прадзеда перадалі ў сям'ю іншага родзіча — Стэфана Выхоўскага. Ракасоўскі пачаў працаваць у яго майстарам па вытворчасці помнікаў. Дарчэ, прадзед выканаў некаторыя элементы варшаўскага моста Панятоўскага.

Калі яго стрыечны брат вырашыў запісацца ў царскую армію, Ракасоўскі пайшоў разам з ім. Яны апынуліся ў 5-м Карпапольскім палку, у складзе якога ўдзельнічалі ў Першай сусветнай вайне. Пасля рэвалюцыі палякам прапанавалі вярнуцца на радзіму або ўліцца ў шэрагі Чырвонай Арміі. Прадзед выбраў апошняе, бо ў арміі ён ужо прасякнёў камуністычнымі ідэаламі. Ён да канца свайго жыцця стараўся вераць у камунізм. Нават калі ў 1937 годзе яго пасадзілі ў турму, ён быў упэўнены, што партыю падмагнулі і пазбавілі сваіх верных сыноў. А як толькі

ЁН ВЕДАЎ, ШТО БУДЗЕ ВАЙНА

Калі прадзед выйшаў з турмы, яны пастыліся ў горадзе Наваград-Валынску, што ва Украіне. І, нарэшце, ім здавалася, прыйшло шчасце... Але гэты горад быў на мяжы з фашыскай Германіяй. Прычым незразумельна рэчы, як успамінаў прадзед, пачалі адбывацца яшчэ ў канцы 1940 года. Пастаянна з'яўляліся перабегчыкі, якія казалі, што немцы рыхтуюцца да вайны. Неаднойчы лавілі шпіёнаў, паведамлялі ў цэнтр, на што ім адказвалі: «Папрасіць прабачэння. Адпусціць». Больш за тое, прадзед раскаваў пра такі абуральны выпадак, што за месяц да нападзення фашыскай Германіі яны збілі самалёт, на якім нямецкі лётчык рабіў аэрафотаздымкі савецкіх аэрадромаў. Зноў-такі яны

Юны драгун Канстанцін Ракасоўскі.

павінны былі «папрасіць прабачэння, адпусціць, аддаць аэрафотаздымкі».

21 чэрвеня 1941 года Канстанцін Ракасоўскі з камандуючымі іншымі ваеннымі карпусамі акругі сабраліся ісці на рыбалку. Прышоў перабегчы на баку белых у бандзе атамана Сямёнава, супраць каго ваяваў чырвонаармеец Ракасоўскі. Але характар у маёй прабабулі быў жалезны, хоць яе і папярэдзжалі пра тое, што яе чакае найскладнейшае ваеннае жыццё. І гэта аказалася праўдай. Тым не менш да апошняга дня яны прыйшлі яго разам. У 1926 годзе ў іх

НЕ ШТАБ,

А КАЛЕКТЫЎ СЯБРОЎ

Корпус Канстанціна Ракасоўскага рабіў поспехі на фоне адступаючых часцей. Іван Баграмян, які служыў тады ў Кіеўскай ваеннай акрузе, узгадаў: «Калі мы атрымалі данясенне, што Ракасоўскі прырываецца ўперад і нават наступае, цясніць ворага, мы былі ў шоку». Канстанціну Канстанцінавічу было загадана адвздоіць войскі назад, бо іх маглі акружыць з усіх бакоў. Так пачалася бліскучая ваенная кар'ера Ракасоўскага. Пасля яго перакінулі пад Маскву, дзе ён сустраў сваіх баявых і самых блізкіх сяброў, з якімі яны разам прайшлі практычна да канца вайны. Гэта быў начальнік яго штаба Міхал Яргевіч Малінін, начальнік артылерыі Васіль Іванавіч Казакоў, якога любілі салдаты і які быў камандуючым артылерыі пасля вайны, начальнік тылу Анціпенка, член ваеннага савета Лабачоў... То быў не штаб, а калектыў сяброў, дзе панаваў абсалютны давер. Можна было сказаць, што гэта адна сям'я.

«У ВАЛЯНЦЫН СЯРОВАЙ

ПРОСТА НЕ БЫЛО ШАНЦАЎ»

Як мне расказвала Ніна Іванаўна Грыб, жонка маршала Ярэменкі, якая працавала ў маскоўскім шпіталі, і яе былі два ваенныя пацыенты. Любімым пацыентам быў Ярэменка (менавіта таму яна стала яго жонкай), а Ракасоўскі быў пажаваным ёй пацыентам. Менавіта ад яе я даведалася гісторыю пра Валянціну Сярову, з якой у прадзеда нібыта быў роман. Яны пазнаёмліся, калі вядома актрыса прыехала выступаць перад хворымі ў шпіталь. Сапраўды, Валянціна Васільевна зайшла ў палату да Ракасоўскага, каб прачытаць яму апаਵяданне. А такі голад быў у Маскве, што яна, схуднелая, не магла адвесці погляд ад ежы, якую прынеслі прадзеду. А вышэйшы камандны склад, прызначана кармілі нядрэзна. Ён, вядома, злавіў яе позірк і прапанаваў з'есці свой абед. Адным словам, накарміў і, відаць, спадабаўся ёй. Увогуле, Ракасоўскі на ўсіх дзятчак рабіў добрае ўражанне. Яна потым некалькі разоў прыходзіла да яго ў шпіталь. Гэта праўда. Але прадзед быў чалавекам вельмі сарамлівым і, кажучы шчыра, у гэты момант знаходзіўся ў вельмі складанай сітуацыі.

Калі ў пачатку вайны ён страціў жонку з дачкой, на фронце пазнаёміўся з дзятчынай. Гэта была ваенурач Галіна Васільевна Таланава. Яна працавала ў прыфрантавым шпіталі, дзе, між іншым, знайшлі жонка і дзятчат практычна ўсе члены штаба фронту. У гэтым жа шпіталі з Галінай Васільевнай пазнаёміўся і мой прадзед. Нагледзячы на тое, што яна была зусім маладзенькай дзятчынай, толькі скончыла медыцынскае вучылішча, цэлыя суткі рабіла аперацыі: рэзала, зашывала, траціла прытомнасць, зноў рэзала... Яна якраз і стала супакоеннем для прадзеда. Тым больш, пра лёс сваёй сям'і ён тады не ведаў. Калі Ракасоўскага параніла, баявая сяброўка прыехала ў шпіталь разам з ім. А праз месяц туды прыехалі жонка з дачкой. І пры гэтым, нагадаю, ён быў вельмі цяжка паранены. Таму ў Валянціны Сяровой проста не было шанцаў. Аднак існаваў іншы любоўны трохкутнік. 7 студзеня 1945 года, на Каляды, Галіна Таланава нарадзіла Ракасоўскаму дачку — Надзею Канстанцінаўну, якую, безумоўна, прадзед прызнаў, а потым удачыраў.

«МОЙ БАГРАЦІЁН»

У 1944 годзе ў жыцці Канстанціна Ракасоўскага адбылася знакавая падзея: яны вызвалілі подступы Варшавы, як яго перавялі на 2-гі Беларуска фронт. За гэта ён увесь час крываўдзіўся на Жукава, бо лічыў, што усё адбылося без удзелу Георгія Канстанцінавіча. Яго пераводзілі з галоўнага кірунку, які вёў на Берлін, на другасны, як яму тады здавалася. Вядома, што з фронту на фронт ён ішоў побач са сваімі сябрамі. Аднак гэта не дазвалялася. Сталін, ведаючы такую яго слабасць, сказаў, што Ракасоўскі можа ўзяць з сабой свой штаб. Але прадзед гэтага не зрабіў, хоць і цяжка далосся яго тэрэнне. Ракасоўскі цудоўна разумее, што яго сябрам, як і яму, хочацца браць Берлін.

Аперацыя «Баграціён» — любімае дзеішча майго прадзеда. Ён заўсёды казаў, што гэта была самая важная аперацыя ў яго жыцці, яе ён лічыў сваім галоўным гонарам. Вядома, асаблівацца аперацыі заклячалася ў тым, што яна складалася з двух удараў. Была перасцярога, што калі будзе адзін удар, праціўнік зможа напасці з іншага боку. Стаўка раскрытыкавала гэты план, сказаўшы, што двух галоўных удараў быць не можа. Сталін трохчы адпраўляў Ракасоўскага падумаць. Як успамінаў Анціпенка, трэці раз, калі чакалі ад яго адказу, у стаўцы панавала мёртвае цішыня; у думках усё з Канстанцінам Канстанцінавічам ужо развіталіся. Аднак будучы маршал настойваў на двух ударах. «Упэўненасць камандуючага — залог поспеху аперацыі», — вынес вердыкт Сталін. Галоўнакамандуючы паверыў яму. Калі аперацыя была зацверджана Сталіным, гэта быў момант трыумфу прадзеда. Менавіта за яе ён атрымаў высокае званне Маршала Савецкага Саюза, а Сталін пачаў яго называць «мой Баграціён».

АДНОСІНЫ СА СТАЛІНЫМ І СУТЫЧКІ З ЖУКАВЫМ

Ракасоўскі быў адзін з двух палкаводцаў, каго Сталін называў па імені і па бацьку. Другім быў Барыс Міхайлавіч Шапашняк. Увогуле, Вярхоўны Галоўнакамандуючы быў вельмі тонкім псіхалагам. У прыватнасці ён адчуваў псіхалагічна Ракасоўскага. Ён разумее, што чалавек сядзеў і яго не запалохаеш. З Ракасоўскім ён размаўляў з асаблівай павагай, бо ўсведамляў: той чалавек зроблены з іншага цеста.

Падчас Маскоўскай бітвы ў Ракасоўскага былі сутычкі з камандуючым фронтам Жукавым. Георгій Канстанцінавіч камандаў Заходнім фронтам, Канстанцін Канстанцінавіч — 16-й арміяй ў складзе гэтага фронту. Пад Вязьмай у палон былі ўзяты тры арміі, два камандуючы: Болдзін і Лукін. А як скляўся лёс Ракасоўскага? Менавіта тады, калі замыкалася кола акружэння катла, ён атрымаў па тэлефоне загад тагачаснага камандуючага фронтам Конева: тэрмінова пакінуць войскі і разам са штабам прыбыць у размяшчэнне штаба фронту для прыняцця камандавання над іншай арміяй. Прадзед узгадаў, што калі паўва гэта, то не мог у гэта паверыць: як у такі момант пакінуць войскі? Патэлефанаваўшы ў штаб фронту, ён сказаў, што не можа падпарадкавацца такому загаду і патрабуе даслаць распараджэнне на паперы. І толькі тады, калі загад быў у прадзеда ў руках, ён быў вымушаны падпарадкавацца. Малінін папярэдзіў, каб загад прадзед узяў з сабой. І гэтая скрупулёзнасць якраз і выратавала Ракасоўскага. Калі яны прыбылі ў штаб фронту, там панаваў поўны хаос, камандуючым быў ужо Жукаў. Георгій Канстанцінавіч накінуўся на Ракасоўскага: маўляў, як ты мог кінуць войскі ў такую хвіліну, ды цябе толькі разстраляць. І тут прадзед зразумее, як добра, што ён узяў з сабой гэты загад... Такім чынам, Коцеў выратаваў Ракасоўскага ад гібельі ў палоне, а Малінін — ад расстрэлу за фактычна пабег з палю бою.

Прадзед лічыў, што лепш адступіць, набрацца сіл, чым ісці напрапаром, страчаючы вялікую колькасць людзей. І быў адзін такі момант пад Масквой, калі ён папраў у начальніка генеральнага штаба Шапашняка магчымасць адступіць і замацавацца на пэўным рубжы, каб не губляць людзей. Шапашняк дазволіў. І тут ад Жукава прыходзіць загад: «Войскамі фронту камандуючы! Не кроку назад! Любое адступленне расцэрнаецца як здрада!». А пасля на тэлефоне паўтарыў усё ў вельмі грубай форме. Ракасоўскі сказаў Жукаву, што ў такім тоне размаўляць не будзе, і павесіў трубку. Вядома, гэта было недазваляльна — субардынацыя. Неўзабаве прадзед паведамілі, што да тэлефона яго выклікае Сталін. Як і ўсёды, у штабе былі вушы. Прадзед ужо ўвайшоў, што з ім зробіць Сталін. І Ракасоўскі ўзгадаў, што, калі ўзяў трубку, вельмі спакойным голасам, вгледзіў і стрымана Вярхоўны Галоўнакамандуючы сказаў: «Канстанцін Канстанцінавіч, вам цяжка, мы разумеем. Чым вам дапамагчы?» І праз некалькі дзён на фронт прабыло падмацаванне.

Нагледзячы на тое, што Ракасоўскі сядзеў, у іх са Сталіным былі асаблівыя адносіны. Калі той памёр, Ракасоўскі быў адным з палкаводцаў, які плакаў каля яго труны. І нават адзін з пастаў напісаў такія радкі: «И плачет у гроба твою никогда не плакавший солдат».

Дачка Камандуючага Дачка Ракасоўскага рвалася на фронт. Калі пачалася вайна, ёй было 15 гадоў. Нават збягла з Нова-сібірска. Каб яе крыху ўтаймаваць, прадзед напісаў дачцэ ліст: «Я разумее, што ты хочаш служыць Радзіме, хочаш ваяваць, але на фронце бязмозгля дзятчаты не патрэбны. Калі сапраўды хочаш дапамагчы нашым войскам, ты павінна атрымаць пэўную ваенную спецыяльнасць». Бабуля паступіла на курсы Цэнтральнага штаба партызанскага руху ў Маскве і скончыла іх якраз у разгар Сталінградскай бітвы радысткай. Але ў той час катэгорычна забаранялася адпраўляць дзятчкі камандуючых на лінію фронту, каб пазбегчы шантэжу з боку ворага. Ужо была вядомай гісторыя з сынам Сталіна. Аднак Арыядну Ракасоўскаму было цяжка спыніць. І толькі прадзед, дзякуючы яго дыпламатычным хітрацтвам, удалося яе адправіць на аддалены ўчастак фронту, дзе ўсе

Канстанцін Ракасоўскі (крайні справа) і Павел Батаў падчас аперацыі «Баграціён» у Беларусі.

рабілі выгляд, што яе не кантралююць. Насамрэч, гэта было не так.

Падчас распрацоўкі Гомельска-Рэчыцкай аперацыі яна паехала да бацькі на фронт. А ён якраз з'яжджаў на перадавую. Ракасоўскаму было шкада, што яна зрабіла дастаткова доўгі шлях, і ён узяў дачку з сабой. Па дарозе трапілі пад бамбёжку. Усе вопытныя выскачылі з машыны і ляглі на зямлю. А яна стаіць слупам. Натуральна, падбег Ракасоўскі і ўпаў на яе, накрывшы дачку сваім целам. Як потым успамінала бабуля, ёй так было няёмка, што члены штаба гэта ўсё бачылі, і яна зразумела: трэба з'яжджаць адсюль зараз жа. Для яе гэта быў тата, для іх — камандуючы фронтам, які распрацоўваў у гэты момант найважнейшую аперацыю.

З ПОЛЬШЧЫ З'ЯЗДЖАЎ З АДНЫМ ЧАМАДАНАМ...

Вайну Ракасоўскі заканчваў ва Усходняй Памераніі. У ноч з 8 на 9 мая быў падпісан «Акт аб капітуляцыі Германіі». Раніцай пра гэта даведаліся ў штабе Ракасоўскага. Не было ні крыкаў «ура», ні кідання шапак у паветра — усё замоўклі. Стаяла цішыня. І прадзед успамінаў, што ён зразумее: яго сябрам гэтую навіну трэба пераварыць. Яны вышлі ў сад пакурыць, і кожны успамінаў тых, каго ён страціў.

Пасля вайны Ракасоўскага адправілі камандаваць Паўночнай групой войск са штаб-кватэрай у горадзе Ленгшці, што ў Польшчы. Гэта былі найлепшыя гады яго жыцця. Ён, нарэшце, аказваўся на радзіме, з ім была яго сям'я, ён — у войсках, што было для яго самым галоўным у жыцці.

У 1949 годзе Канстанціна Канстанцінавіча выклікаў Сталін і звярнуўся да яго з просьбай (а, як мы ведаем, просьбу геноска адхіліць было немагчыма) стаць міністрам абароны Польшчы. Прадзед вельмі не хацеў ехаць. Ён разумее, што там вельмі нядобра палітычная сітуацыя. Як быццам ведаў, што надоўга ён там не затрымаецца. Пост міністра абароны Канстанцін Ракасоўскі пакадаў з вялікай крываўда. Ён з'яжджа адтуль з адным чамаданам. Усё астатняе раздаў сябрам і абслугоўваю персаналу. Ён уклаў сваю душу ў фарміраванне польскай арміі, і яму, вядома, было вельмі крываўна, што з ім так абыхіліся. З'яжджаць, ён сказаў, што нагі яго там больш не будзе. Так і атрымалася.

МАЙСТАР

НА ДЖЭНТЛЬМЕНСКАЙ ЎЧЫНКІ

Ён цудоўна гуляў у валейбол, любіў плаванне, тэнніс. У нас нават захавалася яго ракетка. Прадзед любіў рыбалку, палыванне. Прычым ён ніколі не страляў у качку, якая сядзіць: лічыў, што гэта не цікава. Кідаў у качку шапку, каб яна ўзляццела, і толькі тады страляў. Адзін раз ледзь не загінуў ад дзіка. Вельмі любіў прыроду. У яго нават быў свой агародчык на дачы. Дарчэ, пабудавач разам дачы вырашылі з сябрамі. Яны выбралі ўчастак пад Масквой. На будаўніцтва года пайшлі разабраныя будынк штаба 2-га Беларускага фронту, якія прывезлі з Усходняй Памераніі. Фактычна, дачы сталі гістарычнымі помнікамі. Калі будавалася дача, мясцовыя жыхары напісалі на Ракасоўскага скаргу, што маршал будзе сабе палец. Прыехала камісія на чале з Булганіным, які паглядзеў на гэты «палец» і кажа: «Косіця, што гэта за хата? Мы дадзім табе нармальную каменную дачу!» Прадзед, вядома, адмовіўся.

Ён быў майстрам на джэнтльменскай ўчынкі. На 70-годдзе маршала Конева, які адзначалі ў лютым, Ракасоўскі падарыў яму куст бэзы. А ў студзені 1945 года, калі ў яго нарадзілася дачка,

Канстанцін Ракасоўскі з сям'ёй.

ён з 2-га Беларускага на 1-ы Беларуска фронт даслаў букет руж. Дзе ён толькі іх узяў у студзені? Дарчэ, Галіна Васільевна з дазволу Жукава нараджалася на фронце. Там было усё яе жыццё. Ружы везлі ў машыне Ракасоўскага. Кажучы, па франтавых дарогах шукалі блакітную калыску: думалі, што будзе хлопчык. Знайшлі. Аказалася, што дзятчынка. Прадзед не мог удзельнічаць у яе жыцці, бо ў яго была сям'я, але ўсяляк дачцэ дапамагаў. Адноічы падарыў залаты гадзіннік, а калі ў наступны раз сустраўся з ёй, спытаў, чаму яго не носяць. Надзея Канстанцінаўна патлумачыла, што больш ніхто ў класе гадзінніка не мае. І за гэта Ракасоўскі быў ёй удзячны.

Пра існаванне пазашлюбнай дачкі ведалі толькі жонка і дачка. Мы пра гэта даведаліся не так даўно: мой бацька, яго ўнук, перабраў дакументы і знайшоў дазвол на удачарэнне. Мы былі здзіўлены. Сустрэліся і зразумелі, што родная лодзі. З таго часу мы адна сям'я. У Канстанціна Ракасоўскага — тroe ўнукаў, чашвёра праўнукаў. І ёсць адзін прапраўнук, мой сын.

ДОМА — КУЛЬТ СЦІПЛАСЦІ

Прадзед быў надзвычай сарамлівым чалавекам. Калі пісаў, ён пазбываў слова «я». А дома уволе панаваў культ сціпласці. Дарчэ, пасля вайны прадзед жыў вельмі сціпла, хоць і ў дзевяціпакатнай кватэры. Некаторыя пакоі нават пуставалі. На працу хадзіў пехам, па дарозе заводзіў у школу ўнука. А калі ён, тады міністр абароны Польшчы, прыехаў адпачываць у санаторыі, яму падрыхтавалі асобныя сталовую і басейн. Раніцай прадзед прыйшоў у сталовую і пытае: «А што, людзі не хочучь са мной за адным сталом сядзець?» Зразумееўшы усё, узяў сваю талерку і пайшоў у агульную залу. У басейне таксама плаваў разам з усімі. І ў гэтым быў увесь ён.

Кухарка Волга Карпаўна з'явілася ў Ракасоўскай у гады вайны і жыла з імі фактычна да апошняга дня, стаўшы членам сям'і. Яна раскавала, што калі ў Сталінградзе ўзялі ў палон Паўлюка, нямецкі военачальнік сказаў, што сваю асабістую зброю аддаць толькі Ракасоўскаму — чалавеку, які яго перамог. Гэты браўнінг Ракасоўскі насаў з сабой да канца сваіх дзён. А на машыне Паўлюка, што на ўсіх правах перадалі таксама прадзеду, на базар па прадукты ездзіла Волга Карпаўна. І яна ўсё жыццё ўспамінала, які ездзіла па пакупі на раскошным аўтамабілі фельдмаршала.

Вядома, што Перадам Перамогі камандаваў Ракасоўскі. 24 чэрвеня 1945 года ішоў моцны дождж. Яму прапанавалі ісці пад навес, на што прадзед сказаў, што застацца са сваімі войскамі. Ён змог да нікі. Калі прыйшоў дахаты, з яго не змаглі зняць мундзір, які прыліп да цела. І Волзе Карпаўне давялося гэты мундзір разразаць, а потым яго зноў шываць. Вечарам разам з усімі членамі сям'і яна сядзела за сталом і святкавала Перамогу.

ПАЛЯК ДЛЯ РУСКІХ

І РУСКІ ДЛЯ ПАЛЯКАЎ

Ён вельмі любіў Беларусь. Часта суды прыязджаў. Сярод беларусаў у яго было шмат сяброў. На 20-годдзе вызвалення Беларусі, куды яго запрашалі, Ракасоўскі не паехаў: быў ужо вельмі хворым. Калі з Мінска вярнуўся Казакоў, то раскаваў прадзеду: «Уволяеш, мы ішлі па жывых кветках. Людзі кідалі іх нам пад ногі!» Прадзед быў вельмі шчаслівым, што іх так добра памятаюць у Беларусі.

У адрозненне ад многіх палкаводцаў, які карысталіся паслугамі машыністкі, прадзед пісаў свае мемуары ад рукі. Дзілі

На фронце іх называлі «радавымі без промаху».
Сапраўды, цяжка пераацаніць тую ролю, якую адыгралі савецкія воіны-снайперы ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Велізарныя іх баявыя заслугі ў дасягненні нашай агульнай перамогі.
Ратная праца снайпера была асабліва небяспечнай і нялёгкай. Гадзіны, а то і суткі, праведзеныя ў балюце або ў кроне дрэва, на спякоце або ў люты мароз. Час нечалавечага напружання, чакання, хвалявання. Нягледзячы на боль і стомленасць. У любы сезон, у любое надвор'е. І нельга варушыцца, нельга заснуць, як бы ні зліпаліся вочы. Гэта паляванне на зверга, але звер такі, што ў любы момант можа распаласаваць кулямётнай чаргой або накрывць мінамётным агнём...

Феадосій Смалячкоў, снайпер з-пад Быхава

За тры месяцы 18-гадовы беларус знішчыў 125 захопнікаў. На гэта ён патраціў 126 патронаў

У ВЕЧНУ 1942-га, падчас цяжкіх баёў за Севастопаль, Людмілу Паўлічэнку — снайпера 54-га стралковага палка 25-й дывізіі Прыморскай арміі — накіравалі да суседзяў у часць, дзе доўга не маглі пазбавіцца ад фашысцкага страляка. Людміла выйграла дуэль, вораг быў забіты. У снайперскай кніжцы фашыста значылася, што яго ахвярамі сталі 400 французцаў і больш за сто савецкіх салдат. А колькі б яшчэ чалавек загінулі, калі б не наша жанчына-страляк? Яе вайсковому падзвігу прысвечаны мастацкі фільм «Бітва за Севастопаль», які толькі што праішоў у нашых кінатэатрах.

На фронтах Вялікай Айчыннай зрабылі сабе славу такія снайперы, як У. Пчалінцаў, Ф. Ахлюпаў, Ф. Зайцаў, М. Пасар і іншыя. У кожнага з іх на рахунку — сотні дакладных стрэлаў. Хто ж з савецкіх асаў-стралякоў мае права называцца снайперам нумар адзін?

Сярод мноства іншых экспанатаў у сённяшнім расійскім Цэнтральным музеі Узброеных Сіл знаходзіцца вінтоўка з таблічкіна, на якой напісана: «Зброя імя Герояў Савецкага Саюза Андрухаева і Ільіна». Хусен Андрухаев змагўся пад Расовам. Там ён і загінуў. У яго памяць была названая снайперскага вінтоўка сістэмы Мосіна. А падчас баёў за Сталінград з гэтай вінтоўкі б'е ворага легендарны снайпер — старшыня Мікалай Ільін. У кароткі тэрмін ён павялічыў свой паслужны спіс са 115 да 494 знішчаных салдат і афіцэраў праціўніка. Мікалай Ільін па праве лічыцца найлепшым снайперам Вялікай Айчыннай вайны.

Ільін загінуў у рэканшаннай сутычцы ў жніўні 1943-га пад Белгарадам. Яму было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Яго легендарную вінтоўку ўручылі найлепшаму снайперу часці. Гэтага гонару быў годнасны сяржант Афанасій Гардзюк. З гэтай вінтоўкай ён даў лётнікам і фашыстаў да 417. Знакамітае зорнае служыла да таго часу, пакуль не была пашкоджана асколкам снарада. На рахунку вінтоўкі — каля 1000 смяротных выстрэлаў у ворага.

Другі па ліку знішчаных фашыстаў снайпер — капітан І. Сідарэнка. На яго рахунку — каля 500 адзінак жывой сілы праціўніка. Акрамя таго, ён асабіста падрыхтаваў 250 вучняў. Часцяком Сідарэнка браў з сабой на «паляванне» аднаго са сваіх вяхаванцаў. Такая «вытворчая практыка» дапамагала вучням спазніцца хітрымі і прыёмы дасведчаннага настаўніка, якія маладыя снайперы не раз выкарыстоўвалі пасля.

Трэцім па сваім снайперскім рахунку ідзе гардавы старшы сяржант М. Будзянкоў, ім знішчана 437 варажых салдат і афіцэраў.

Першы дзсятак найлепшых савецкіх снайперцаў знішчыў агульнай колькасцю больш за 4200 варагаў, а першая дваццатка — больш як 7500. У сярэднім на аднаго снайпера першай дваццаткі прыходзіцца каля 375 забітых фашыстаў. Так што каштоўнасць гэтых воінаў для арміі была сапраўды велізарная.

У іх шэрагу быў і наш зямляк — Феадосій Арцём'евіч Смалячкоў.

Прозвішча Смалячкова добра знаёма мінчанам. Але ці многія з іх ведаюць, што чалавек, імя якога названа адна з вуліц у цэнтры горада, у сорах першым годзе было ўсяго восемнаццаць гадоў?

Нарадзіўся ён 12 ліпеня 1923 года ў вёсцы Падгор'е Быхаўскага раёна Магілёўскай вобласці. Пасля школы, у 1940 годзе, прыхёў у Ленінград, дзе скончыў школу фабрычна-заводскага навучання на Прыбытоўскай вуліцы. Вучыўся і жыў на Выбаргскім баку, працаваў за Маскоўскай заставай, будаваў дамы. Калі, гуляючы па вуліцах і праспектах сённяшняга Санкт-Пецярбурга, вы звернеце на Маскоўскі праспект, то абавязкова будзеце праходзіць міма дома, пабудаванага перад самай вайной. Яго ўзводзіў малады муляр Феадосій Смалячкоў.

Увосенні ён збіраўся паступаць у будаўнічы тэхнікум. Пляны збытвала вайна. 23 чэрвеня 1941 года, на другі дзень вайны, Смалячкоў звярнуўся ў райвоенкамат з просьбай адправіць яго на фронт.

— Вы яшчэ малады, — казалі яму.
 — Малады? — перапытаў муляр. — Я чытаў, што ў грамадзянскай вайне былі такія, што ў смяцанцы гадую палкамі камандавалі. А мне ўжо восемнаццаць.
 — Восі і чаркі, калі мы для цябе цэлую дывізію сфарміравалі...

У пачатку ліпеня, калі ў Маскве і Ленінградзе пачалі стварацца падраздзяленні народнага апалчэння, Смалячкоў вырашыў зрабіць другую спробу. Ён пайшоў у Выбаргскі райкам камсамолу і ўсё-такі дамогся свайго: 27 ліпеня яго залічылі добраахвотнікам у супрацьтанкавую роту 13-й дывізіі народнага апалчэння Выбаргскага раёна Ленінграда.

— Задыханы, ён прыбег у канторку прапраба і пакаў на стол даведку. У ёй было сказана: «Прад'янік гэтага добраахвотніка Смалячкоў Феадосій Арцём'евіч знаходзіцца на службе ў стралковым палку дывізіі народнага апалчэння з 27.VII.41 г. на пасадзе байца.

Даведка выддана для прадстаўлення па месцы працы».

У палку Смалячкова чакала расчараванне: камандзір прызначыў яго... кухарам. Не гэтага чакаў Феадосій. Аднойчы, калі полк ужо вёў баі, Смалячкоў паглядзеў на сваю паходную кухню і раптам рашуча махнуў рукою:

— Каша і сама даварыцца. Да раздачы варыцца...

Падкляў дроўцаў і заспяшаўся ў той бок, адкуль чулася стрэльба. У гэты дзень ён упершыню убачыў людзей, якія быццам застылі на зямлі. Людзей, якія ўжо ніколі не ўстануць.

Яго паклікаў паранены, папрасіў піць. Кухар даў яму вады. Зрабіўшы некалькі глыткоў, паранены заціх. Смалячкоў пачаў тармасіць яго — салдат ужо не чуў, не варушыўся. Ён быў мёртвы...

Пасялак у Ленінградскай вобласці, сельгаспрадпрыемства ў Быхаўскім раёне, Санкт-Пецярбургскі гарадскі клуб ДТСаАФ. У Санкт-Пецярбургу, каля вёскі Вароніна Быхаўскага раёна на шашы Магілёў-Гомель устаноўлены помнікі, у Санкт-Пецярбургу і Мінску — мемарыяльныя дошкі.

на прыставіць і пажылога чалавека. Камісар даводзіў яму, што кухня на фронце таксама баявы пост, але сам жа дапамог маладому кухару — яму было дазволена ўдзельнічаць у баявых аперацыях. Аднойчы Феадосій з двума іншымі байцамі высачыў «языка», узяў яго ў палон і даставіў у часць. Пра ўдалую разведку кухара стала вядома камандаванню дывізіі. Улічваючы жаданне Смалячкова, яго перавялі ў разведвальны батальён. Так Феадосій стаў разведчыкам.

Ён быў вельмі задаволены сваімі новымі абавязкамі. Адзінае, што не падабалася Феадосію, дзв' гэта пастаянныя палязненні камандзіра захоўваць асцярожнасць, без крайняй неабходнасці не выходзіць, не страляць, мець вытрымку. Смалячкоў нават паскардзіўся:

— Атрымліваецца, быццам разведчык павінен ваяваць упрыглядку: глядзі і дакладвай, што бачыш, а біць фашыста будучы іншыя. Гэта не па мне.

Але не ісіч ж энду да камісара. Чаго добрага, скажа, што Смалячкоў сам не ведае, чаго хоча.

Не, да камісара ісіч нельга. Аднойчы Феадосій папрасіў камандзіра даць яму снайперскую вінтоўку. Той уважліва паглядзеў на маладзенькага байца. Прастадушны твар Смалячкова і яго невялікі рост рабілі яго падобным да хлапчука, які дзеля забавы нацягнуў на сябе бацькаву форму.

Перахапіўшы недаверлівы погляд камандзіра, Феадосій сказаў:

— Промыхаў не дам, з дзяцінства прывучаны да палвання. З бацькам на ваўку хадзіў.

РАЗ некалькі дзён група разведчыкаў, у якую ўваходзіў і Смалячкоў, знаходзіўся на заданні, трапіла ў цяжкае становішча. Немцы выявілі нашых салдат і сталі праследваць іх. Выратаваў таварышаў Феадосій. Ён схаваўся ў зручным месцы і транпымі стрэламі стаў выводзіць са строю аднаго ворага за другім. Восі калі спатрэбілася яму бацькава навука падчас палявання на ваўку! Пад прыкрыццём трапнага агню Смалячкова разведчыкі дэталі паўнаўчы ў сваю частку. Калі камандзір выклікаў Феадосія, каб аб'явіць яму падзяку, салдат папрасіў даць яму снайперскую вінтоўку і дазволіць выхад на прэдрні край абароны для «палявання» на саперніка. Камандзір дазволіў. Праўда, першы выхад Смалячкова аказаўся не зусім удалым. Увесь восенні дзень ад сівтанна і дацямна праляжаў ён са сваім напарнікам Шушкіным пад дажджом, але так і не высачыў ніводнага фашыста. Але ўжо на довітку савецкі снайпер знішчыў свайго першага ворага, праз некаторы час — яшчэ двух. Было гэта 19 кастрычніка 1941-га. І з гэтага дня кожны выхад снайпера Смалячкова на прэдрні край абароны прыносіў яму новыя перамогі. Ужо праз тры тыдні ён напісаў нататку ў дывізіонную газету:

«Атрымаўшы снайперскую вінтоўку, я паставіў сабе за мэту як мага больш знішчыць фашысцкіх драгечнікаў... Мною ўжо знішчана 37 захопнікаў, але на гэтым мой баявы рахунак не скончыны. Я абавязваюся яшчэ мацней і бязлітасней біць фашысцкае звяр'е».

Слова сваё ён трымаў моцна. Аднойчы, забраўшыся пад драцунную загароду ворага, Смалячкоў чатырма стрэламі пакаў чатырох фашыстаў. Перапалоханыя гітлераўцы выскочылі з зямлянкай. Смалячкоў шпурнуў у іх гранату... Выршыўшы, што рускія пайшлі ў наступленне, фашысты адкрылі кулямётны і мінамётны агонь.

Гэта было б яшчэ паўбядзі. Горш, што да снайпераў рушыла больш за ўзвод гітлераўцаў. Давялося адхідоўціць. Ніярачы ў вяронкі, хаваліся за кустамі, Смалячкоў і яго новы памочнік Зіброў аднаўлялі да свайго прэдрднця краю. Смалячкоў затрымаўся толькі на секунду, каб паслаць чарговую кулю ў праследвальніка. І праз тое, што чуліся стрэлы з розных месцаў, ворагі лічылі: супраць іх дзейнічае цэлая група чырвонаармейцаў. Яны сталі паводзіць сябе больш асцярожна, набліжача баіліся.

Прычэмі, якія хутка наступілі, дапамагілі Смалячкоў і яго таварышу схавацца ад ворага і вярнуцца ў сваю роту.

1 лістапада Ф. Смалячкоў падаў заяву з просьбай прыняць яго ў камсамол. У заяве ён абядаў за няць дзён, да 24-й гадавіны Кастрычніка, знішчыць 20 фашыстаў. І стрымаў сваё слова — 6 лістапада на яго рахунку былі 23 знішчаныя ворагі. Восі адзін з прыкладаў хітраці і знаходлівасці адзіна:

«Стаю ля амбразуры свайі пазіцыі... распавядаў Смалячкоў, — і уважліва вучуцаю сектар абстрэлу. Бачу, з нямецкага акупа вылез фашыст і, азіраючыся, накіраваўся кудысьці ўздоўж траншэй. Я прыціліўся, спусціў курок і параніў яго ў нагу. Мой напарнік пятаецца, чаму я біў у нагу, а не ў галаву. А так было больш выгада. На крыкі параненага з акупа вылезла яшчэ 5 немцаў, і, калі яны пабеглі на дапамогу, я пакаў іх аднаго за другім усіх».

Амаль штодня выходзіў ён на баявы рубяж і ніколі не вяртаўся без выніку.

Нарадзіўся 12 ліпеня 1923 г. у вёсцы Падгор'е Быхаўскага раёна Магілёўскай вобласці ў сям'і селяніна. Скончыў 6 класаў, школу ФЭН у Ленінградзе. Працаваў мулярам. З 1941 года — у рэдах Чырвонай Арміі. 27 ліпеня 1941 года ўступіў у 5-ю дывізію народнага апалчэння Выбаргскага раёна Ленінграда, потым служыў у разведцы. Вызначыўся пры абароне Ленінграда.

Снайпер 14-й асобнай мотастралковай разведвальнай роты (13-я стралковая дывізія 42-й арміі Ленінградскага фронту) радавы Смалячкоў адным з першых адкрыў лік знішчаным ворагам. Ініцыятар баявога саборніцтва снайперуў Ленінградскага фронту. Падрыхтаваў 10 снайперцаў, якія знішчылі некалькі сотняў фашыстаў. Асабіста знішчыў 125 салдат і афіцэраў праціўніка. 15 студзеня 1942 года загінуў. 6 лютага 1942 года за мужнасць і вайсковую доблесць, праяўленыя ў баях з ворагам, пасмяротна ўдастоены звання Героя Савецкага Саюза. Узнагароджаны ордэнам Леніна (двойчы).

Пахаваны ў Санкт-Пецярбургу. Яго імя носяць вуліцы ў Санкт-Пецярбургу, Мінску, Гомелі, Быхаве, Санкт-Пецярбургскі гарадскі клуб ДТСаАФ. У Санкт-Пецярбургу, каля вёскі Вароніна Быхаўскага раёна на шашы Магілёў-Гомель устаноўлены помнікі, у Санкт-Пецярбургу і Мінску — мемарыяльныя дошкі.

Аб падзвіжы Смалячкова паведамлялі газеты, расповеды пра яго баявы вопыт перадаваліся ад аднаго салдата да другога. Фронтавая газета «Вперёд!» на першай паласе пад рубрыкай «Пашана і слава найлепшым знішчальнікам фашыстаў» часта змяшчала кароткія аповесці ваеннараў пра поспехі снайперцаў. 13 снежня яна апублікавала перадавы артыкул, прысвечаны Феадосію Смалячкоў. У ім гаварылася: «Выдатны палюўчы на фашыстаў, ён ляжыць цэлымі днямі ў мароз і непагадзь на прэдрнім краі і цярпліва чакае з'яўлення ворага. Пятрабучае жалезная вытрымка, найвялікшае напружанне нерваў, зрок і смельку. Усімі гэтымі якасцямі валодае Феадосій Смалячкоў, за кароткі час ён знішчыў 57 гітлераўскіх галаварэзаў».

УЗЯМЛІНЦЫ не спалі. Снайперы Шушкі і Сталёраў наядуна вярнуліся з перадавой і чысцілі зброю. Іншыя збіраліся ў начны пошук. Нехта дапамагў папітруку аформіць снайперскую кніжку.

— Хлопцы гавораць, — неўзабаве пачулі яны голас Смалячкова, — што я стаў злым. А якім

дзёк гадзін дню, то нашы стралкі ўжывуць пастку. «Праверым, якая ў яго вытрымка!» У грозным пядынку на поўдзень ад Пулткава сустраліся не проста два снайперы, якія валодалі аднолькавым вопытам і першакласнай тэхнікай. Сустраліся прадставінікі дзвюх цалкам розных армій: фашысцкай і яе імкнулася захапіць чужую зямлю, занялоўчы цэлыя народы, і савецкай, што бараніла сваю Радзіму, іе свабоду і незалежнасць. Гэта не магло не паўплываць на зыход пядынку.

Феадосій Смалячкоў цярпліва ляжаў на агнявой пазіцыі. Ён горчана прагнуў перамогі над ворагам. Прагнуў у імя тых, што паміраў ад голаду і холаду ў блакдным Ленінградзе, што пакутаваў і змагаўся, прагнуў у імя жыцця... І веруў у перамогу.

Георг Мінке таксама не сумняваўся, што перамога. Упэўненасць фашыста падмацоўвалася халодным разлікам. У яго цэйсаўская оптыка — раз, выдатнае веданне стралковай справы — два, вялікі баявы вопыт — тры. Хіба гэтыя мала для перамогі над рускім?

Але гітлеравец пралічыў. Не выявіўшы энду патрэбнай цілі, Мінке спачатку маўчаў, а апоўдні паспрабаваў, што б там ні было, выклікаць страўбу савецкіх снайперцаў: вытрымка здрадзіла яму, і ён вырашыў перайсці ў атаку.

Быў сонечны зімовы дзень. Снежная покрыва зіхцала. Георг Мінке, маскіруючыся, поўз у бок падбітага танка. Тут у яго была абсталёваная запасная пазіцыя. З наглядальнай шчыльна машыны, прыкрытай кавалкам матэры, можна было сачыць за прэдрднім краем абароны праціўніка.

...У дзве гадзіны, як дамовіліся яшчэ раніцай, салдаты баявога ахоўвання пачалі «дражніць» немца. Прапрабавалі падняць над траншэй каску, насаджаную на сапёрную лопатку. Яфрэйтар не адгукнуўся: Мінке зразумеў, што яго ловяць.

«Значыць, здагадаўся. Адкуль жа ён назірае?» — Феадосій прыкідваў усё магчымыя варыянты — які раз! — стаў квадрат за квадратам правяраць адкрытую перад ім мясцовасць.

Раптам яго позірк затрымаў на падбітым танку, яго спынілі яшчэ ў вераснёўскіх баях на міным полі. «Можна, тут?» — Феадосій насьцірожыўся. Ён падзяліўся сваімі назіраннямі з напарнікам. Той таксама пачаў сачыць за падбітай машынай.

— Там нехта ёсць, — далажыў ён Смалячкоў.

Феадосій наведў вінтоўку на наглядальную адтуліну танка (толькі праз яе вораг мог нешта бачыць) і працігваў чачак. Раптам над самым вухам прасвісцела куля, яна ўрэзалася ў заднюю сценку заснежанага акупа.

Смалячкоў не паспеў стрэліць, як аб яго каску звонка пільнула другая куля. Феадосій адчуў, што яму апаліла лоб. Віскнула, нібы чмель, і трэцяя куля.

Феадосій чуў стрэл, але ўспышку аднаваў. Ён не спускаў вачэй з таго месца, аднак больш адтуль ніхто не страляў. Толькі праз гадзіну паўтарыўся адзіночны стрэл, таксама за драмат.

— Скача з месца на месца, як быльха, — раззлаваўся Зіброў.

— Памыляешся, Лёша! Яфрэйтар ляжыць дзе-небудзь, стаіўшыся, а страляе іншыя. Замытае след...

— Я думаю пра гэта, таварыш лейтэнант, — сказаў Смалячкоў.

— Ну і што?

— Вы ж самі казалі, што вораг вопытны і хітры. Мы пераканаліся. Але і мы не лапцем капусту сёрбаем.

Пакідаючы раніцай зямлянку камандзіра роты, Смалячкоў падчыў, што і ў гэты дзень фашысцкі снайпер застаецца верны сваёй тактыцы: яго стрэлаў не хутка дакачаваць. Феадосій увесь дзень назіраў за тым месцам, дзе, па яго здагадцы, хаваўся яфрэйтар. Ён прыгледваўся да кожнай купкі мясцовасці, кожнай гурбы снегу. Смалячкоў вывучыў звычкі гітлераўца. «Мінке чакае выпадку, каб злавіць мяне на мушку», — увесь час думаў ён.

Ужо па тым, як па-майстарску маскіруюцца нямецкі яфрэйтары, Феадосій зразумеў, што супраць яго дзейнічае мацёр, хітры вораг. Другі дзень не прынес ніякіх зменаў. І трэці таксама.

Праводзячы ў чацвёрты раз Смалячкова на прэдрдні край, камандзір роты казаў:

— Па усім відах, што сапернік у цябе няпросты. Тут патрэбна вытрымка, вытрымка і яшчэ раз вытрымка... Ну, і хітрасць, вядома...

На чацвёрты дзень, перад тым як заняць агнявы рубяж, Смалячкоў грунтоўна пагугрыўся з камандзірам баявога ахоўвання. Было дамоўлена, што калі гітлеравец не выявіць сябе да

дзёк гадзін дню, то нашы стралкі ўжывуць пастку. «Праверым, якая ў яго вытрымка!» У грозным пядынку на поўдзень ад Пулткава сустраліся не проста два снайперы, якія валодалі аднолькавым вопытам і першакласнай тэхнікай. Сустраліся прадставінікі дзвюх цалкам розных армій: фашысцкай і яе імкнулася захапіць чужую зямлю, занялоўчы цэлыя народы, і савецкай, што бараніла сваю Радзіму, іе свабоду і незалежнасць. Гэта не магло не паўплываць на зыход пядынку.

Феадосій Смалячкоў цярпліва ляжаў на агнявой пазіцыі. Ён горчана прагнуў перамогі над ворагам. Прагнуў у імя тых, што паміраў ад голаду і холаду ў блакдным Ленінградзе, што пакутаваў і змагаўся, прагнуў у імя жыцця... І веруў у перамогу.

Георг Мінке таксама не сумняваўся, што перамога. Упэўненасць фашыста падмацоўвалася халодным разлікам. У яго цэйсаўская оптыка — раз, выдатнае веданне стралковай справы — два, вялікі баявы вопыт — тры. Хіба гэтыя мала для перамогі над рускім?

Але гітлеравец пралічыў. Не выявіўшы энду патрэбнай цілі, Мінке спачатку маўчаў, а апоўдні паспрабаваў, што б там ні было, выклікаць страўбу савецкіх снайперцаў: вытрымка здрадзіла яму, і ён вырашыў перайсці ў атаку.

Быў сонечны зімовы дзень. Снежная покрыва зіхцала. Георг Мінке, маскіруючыся, поўз у бок падбітага танка. Тут у яго была абсталёваная запасная пазіцыя. З наглядальнай шчыльна машыны, прыкрытай кавалкам матэры, можна было сачыць за прэдрднім краем абароны праціўніка.

...У дзве гадзіны, як дамовіліся яшчэ раніцай, салдаты баявога ахоўвання пачалі «дражніць» немца. Прапрабавалі падняць над траншэй каску, насаджаную на сапёрную лопатку. Яфрэйтар не адгукнуўся: Мінке зразумеў, што яго ловяць.

«Значыць, здагадаўся. Адкуль жа ён назірае?» — Феадосій прыкідваў усё магчымыя варыянты — які раз! — стаў квадрат за квадратам правяраць адкрытую перад ім мясцовасць.

Раптам яго позірк затрымаў на падбітым танку, яго спынілі яшчэ ў вераснёўскіх баях на міным полі. «Можна, тут?» — Феадосій насьцірожыўся. Ён падзяліўся сваімі назіраннямі з напарнікам. Той таксама пачаў сачыць за падбітай машынай.

— Там нехта ёсць, — далажыў ён Смалячкоў.

Феадосій наведў вінтоўку на наглядальную адтуліну танка (толькі праз яе вораг мог нешта бачыць) і працігваў чачак. Раптам над самым вухам прасвісцела куля, яна ўрэзалася ў заднюю сценку заснежанага акупа.

Смалячкоў не паспеў стрэліць, як аб яго каску звонка пільнула другая куля. Феадосій адчуў, што яму апаліла лоб. Віскнула, нібы чмель, і трэцяя куля.

Феадосій чуў стрэл, але ўспышку аднаваў. Ён не спускаў вачэй з таго месца, аднак больш адтуль ніхто не страляў. Толькі праз гадзіну паўтарыўся адзіночны стрэл, таксама за драмат.

— Скача з месца на месца, як быльха, — раззлаваўся Зіброў.

— Памыляешся, Лёша! Яфрэйтар ляжыць дзе-небудзь, стаіўшыся, а страляе іншыя. Замытае след...

— Я думаю пра гэта, таварыш лейтэнант, — сказаў Смалячкоў.

— Ну і што?

— Вы ж самі казалі, што вораг вопытны і хітры. Мы пераканаліся. Але і мы не лапцем капусту сёрбаем.

Пакідаючы раніцай зямлянку камандзіра роты, Смалячкоў падчыў, што і ў гэты дзень фашысцкі снайпер застаецца верны сваёй тактыцы: яго стрэлаў не хутка дакачаваць. Феадосій увесь дзень назіраў за тым месцам, дзе, па яго здагадцы, хаваўся яфрэйтар. Ён прыгледваўся да кожнай купкі мясцовасці, кожнай гурбы снегу. Смалячкоў вывучыў звычкі гітлераўца. «Мінке чакае выпадку, каб злавіць мяне на мушку», — увесь час думаў ён.

Ужо па тым, як па-майстарску маскіруюцца нямецкі яфрэйтары, Феадосій зразумеў, што супраць яго дзейнічае мацёр, хітры в

■ На хвалі быцця

КАЛІ СТРАЧВАЕЦА ПАМЯЦЬ

На жаль, дзіцячая памяць не ўмее вызначаць прырытэты, таму часам нешта істотнае і важнае для цяперашняй сітуацыі застаецца не такім яркім, як эмацыйныя эпізоды далёкага дзяцінства.

Хацелася б мне сёння паслухаць яшчэ раз бабуліны апаведы, як яна з маленькім унукам і дачкой уцякалі з захопленых гітлераўцамі родных мясцін пад Шумлілінам. Чатырнаццаць дзён без хлеба і вады прасядзела бабуля ў самаробным сховішчы, згубіўшы спадарожнікаў, потым здолела адшукаць іх і ўжо разам трапіць у эвакуацыю ў Саратаўскую вобласць Расіі.

Можна, вядома, і пасумнявацца наконц чатырнаццаці дзён, але усё астатняе — праверана жывіцём праўда, пра што можа і пацвердзіць жывы, дзякуй Богу, дабулін унук, сірата Сямён, які стаў марскім афіцэрам, выгадаваў двух сыноў і сёння — на заслужаным адпачынку.

На жаль, не стала ўжо ні цёткі, у якой муж загінуў у ваенным эшэлоне на другі дзень пасля вяселля, ні мамы, якая ледзь выжыла ў ленинградскую блакаду, ні другіх маіх родных і блізкіх, якія перанеслі той жудасны ваенны час. Я падлічыў, што з сямі маіх родных дзяцёк па мамінай і бацькавай лініі, што ваявалі на фронце, пяцера загінула ў баях.

Адно толькі, што ніхто з родных, на шчасце, не трапіў у гета, у палон, у канцлагер...

Вызваленне Беларусі ад захопнікаў звяло ў разбураным амаль ушчэнт Палацку маёй бацькі і маці, каб у 48-м у старажытным чырвоным будынку раддома насупраць Сафійскага сабора нарадзіўся я.

Так вось асабісты лёс звязваў мяне з тым гераічным і шматпакутным часам, што некаму здаецца сёння далёкай гісторыяй, пра якую здымаюць і бавейкі, і нават, што страшна, камедыі.

«Мёртвым не баліць» — назваў адзін са сваіх твораў былы франтавік, вялікі наш пісьменнік Васіль Быкаў. Не ведаю, як ім, але жывым павінна балець тая праўда пра страшную вайну, у якой гінулі мільёны, пра ікменны адны вяршыцэ суд над тымі, каго яны лічылі недачалавекамі, пра адленьня гарады і вёскі, пра малых сірот і скалечаныя людскія лёсы.

Вайна — гэта тая бяда, якая не абыходзіць бокам ні багатых, ні бедных, ні хворых, ні здаровых. Нават тыя, хто нажываюцца на ёй, не застрахаваны ад выпадковых часам трагедыйных выпадкаў, бо малох смерці, выкліканы людзьмі, не выбірае ахвяр, ён пажырае ўсё, што трапляецца на яго шляху.

Колькі разоў у гісторыі пасля кровапралітных баёў ацалеўшыя і пераможныя думалі ў шчаслівым спадзеванні, што усё страшнае закончана, што болей ніколі не будуць гаварыць з людзьмі кулі і гарматы...

І стараліся забыцца, не гаварыць, не ўспамінаць. Памятаю, як нават мой бацька-фронтавік, які перанес і акружэнне, і перадаву, і рукапашныя атакі, пачытаўшы «Лейтнанцкую прозу» Быкава, Бакланава, Бондарова ціка пытаўся ў мяне:

— А можа, не трэба для маладых такое? Дужа ж страшна, а хоццаца нечага светлага і прыгожага.

— Дык гэта праўда, тата? — пытаўся я.

— Праўда, сыноч, — адказаў бацька, — ды яшчэ якая!

Так, ад праўды і ад памяці не схавацца. Але можна яе перавярнуць, абылгач, прынізіць. І тады з'яўляюцца новыя ідэі і новыя правадзіры, у якіх галоўны аргумент — зброя.

І зноў гінуць людзі, і зноў палаюць дамы, і зноў сіроты блукаюць па знявечанай празым жалезам зямлі...

І так, на жаль, заўсёды, калі хоць на момант чалавецтва страчвае памяць.

Усяго найлепшага, міру вам і шчасця!

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ

■ Чалавек і яго справа

ДАЛУЧЭННЕ ДА ДУХОЎНАСЦІ

Кожны раз, калі сустракаю Аляксандра Мікалаевіча Бусла, мімаволі ўспамінаю яго бацьку — Мікалая Андрэевіча. Справа не толькі ў знешнім падабстве (з гадамі яно становіцца ўсё больш пераканаўчым) і нават не ў аднолькавай парывістасці рухаў, а ў нейкай спачувальнай дабрыві, якая праступае ва ўсім абліччы, і ў заўсёднай гагоўнасці адгукнуцца канкрэтным учынкам.

Менавіта такой яна была і ў бацькі. Запомніўся ён мне ў звычайнай для яго франтавой гімнасцёрцы, адзін рукаў якой быў заткнуты за пацямнелы ад часу афіцэрскай рэмень. Усе журналісты раённай газеты, у якой я тады пасля ўніверсітэцкага журфака пачынаў працаваць, з асаблівай гагоўнасцю згаджаліся на карэспандэнцкі маршрут у Дуброву, дзе галоўным бухгалтарам мясцовага калгаса і працаваў Мікалай Андрэевіч. Разумені, што без абеду ніколі не пакіне. Гасцінасць яго хаты ведалі ўсе. Ды і суразмоўца ён быў выдатным. Даводзілася не раз і мне чуць яго апавед пра тое, як ён ваяваў тут, у родных мясцінах падчас аперацыі «Баграціён».

Зрэшты, расказаць хачу зусім пра іншае. Амаль трыццаць гадоў працуе яго сын Аляксандр Мікалаевіч на камунальным даччыным унтарным прадпрыемстве меліярацыйных сістэм. З іх апошняй дзесяць — дырэктарам. Прадпрыемства — адно з найлепшых у Гомельскай вобласці. Спецыфіка хоць і засталася ранейшай, але зводзіцца, галоўным чынам, да рэканструкцыі меліярацыйных аб'ектаў, захавання ўжо існуючых гідраэканічных збудаванняў, рэгулёўкі воднага рэжыму, «рамонт» каналаў. А гэта — прамыванне дрэзнажу, ачыстка ад заглеівання, высечка хмызнякоў... Але часцей за ўсё зараз меліяратары займаюцца будаўнічай ды земляной працай. Шмат у чым дзякуючы Аляксандру Мікалаевічу было выратавана ад знікнення Светлагорскае вадасховішча, якое ў нас часта называюць морам. Ён узяў яго пад апеку меліяратараў. Дарэчы, гэта высокапрадукцыйны, добра праграваемы вадаём з багатым утрыманнем спажывных рэчываў, а значыць, валодае вялікімі кармавымі рэсурсамі. Пра чысціню вады можна меркаваць па тым, што тут раздольна пачуваюць сабе даўгалапыя ракі, хоць развядзеннем іх ніхто не займаецца. На вадасховішчы можна сустрэць сапраўдных зараснік зладзі. А на вялікіх глыбінях — харавыя вадарасці. Так і хоццаца назваць яго падводнай лугавінай. Таму вадасховішча прыбывае для качак і гусей. Паміж зялёнымі

■ Выстава

«МОВА НАША РОДНАЯ» Ў ВЯЯВАХ

Цяпер — у музеі: мастак Уладзімір Басалыга прадстаўляе душу народа

Зрэшты, ён гэта рабіў усё сваё творчае жыццё: уваасабляў культурную спадчыну Беларусі, неаддзельна ад гісторыі краіны і гісторыі літаратуры ў прыватнасці. Таму выстава да 75-гадовага юбілею вядомага мастака велімі падыходзіць музею Якуба Коласа. Тым больш што ў рамках выставы прадстаўлены літаграфіі з серыі «Мова наша родная». Мала таго, некаторыя застануцца ў музеі назаўжды — так вырашыў аўтар.

Музей Якуба Коласа можа наогул пахваляцца тым, што мае добрую калекцыю мастацкіх твораў Уладзіміра Басалыгі: больш за 60. Сярод іх — малюнак «На радзіме Якуба Коласа (які быў створаны ў цыкле «Радзіма мая дарагая» і ілюстрацыі да кніг Пясянра. Кніжная графіка — адзін з важных напрамкаў у яго творчасці, што неаднаразова адзначалі на конкурсах па мастацкім афармленні кніг. Умець адчуць і перадаць энас кнігі, данесці яе сутнасць ілюстрацыямі — вялікае майстэрства мастака. Майстэрства,

для якога важная найперш кніга. Можна быць, Басалыга вучыўся ставіцца да кніг так у нашага славутага першадрукара, якому быў прысвечаны альбом «Граворы Францыска Скарыны». Між іншым, Уладзімір Самойлавіч заўсёды адказна ставіўся да афармлення кніг беларускіх літаратараў, напрыклад, П. Броўкі, М. Танка, У. Караткевіча. Наогул Уладзімір Самойлавіч — адзін з велімі адданных творчых служак Бацькаўшчыны. Чалавек, якому дадзена здольнасць размаўляць і пераконваць іншых праз вобразы, тым не менш не забываўся на сваю малую радзіму і шраг твораў прысвядзі сваіму роднаму гораду Слуцку, помнікам яго гісторыі. Ён паўляляваў на развіццё мастацтва сучаснай Беларусі — выкладаў у Акадэміі мастацтваў, быў доканам мастацкага факультэта. Акрамя таго, у свой час працаваў як старшын Сяюза мастакоў Беларусі.

астраўкамі можна сустрэць лебедзяў-шыпуноў... Зараз плошча вадаёма — больш за 15 тысяч квадратных метраў. А лострка вады — каля 800 гектараў, глыбіня ў кар'ерах — да 18 метраў. Штогод, дзякуючы помпавай станцыі, у вадасховішча паступае да 10 мільёнаў кубічных метраў вады. Яно рэгулярна зарыбляецца і стала лобімым месцам для рыбакоў-аматараў, якія праводзяць тут нават рэспубліканскія спаборніцтвы па такім своеасаблівым відзе спорту. Адпачынак, як гаворыцца, на лубы густ. Гэтакі спрыяюць алтанкі, павеці, шатры, зручныя прычалы, гасцявыя домікі.

Нядаўна Аляксандр Бусел адзначыў сваё пяцідзесяцігоддзе. У кожнага, хто прыйшоў яго павіншаваць, знайшліся нейкія асабліва шчырыя словы. Казалі і пра тое, які ён прафесійны пчалар, які любіць падарожнічаць. Пабываў не толькі ва ўсіх самых прывабных месцах Беларусі, але і далёка за яе межамі: ў Галандыі, Венгрыі, Германіі, Чэхіі, Бельгіі, Польшчы, Славакіі і нават у Егіпце і Шры-Ланцы... Мянэ ж заўсёды захапляла тое, што ён не проста падарожнічае, а духоўна ўзбагачаецца. Нейк неўпрыкмет стаў сапраўдным сябрам нашай карціннай галерэі. Менавіта ў ёй пазнаёміўся і са шматлікімі мастакамі. Па-сяброўску сустракаецца з дырэктарам Нацыянальнага мастацкага музея Уладзімірам Іванавічам Пракпацэвым.

А яшчэ Аляксандр Мікалаевіч нейк велімі натуральна далучае да духоўнага спазнання свой, можа, тым і дзружны калектыў. Экскурсіюна пабывалі ў Нясвіжскім і Мірскім замках, у рэзідэнцыі Дзеда Мароза (а гэта Белавежская пушча), у Палацку і на «Славянскім базары» ў Віцебску... А нядаўна, 8-га Сакавіка, дырэктар падарыў жаночай частцы калектыву паездку ў Нацыянальны мастацкі музей для знамества са спадчынай легендарнага Леанарда да Вінчы.

— Многія ўпершыню даведаліся, што гэты геніяльны мастак таксама геніяльна прысутнічае ў дасягненнях фізікі, механікі, грамадзянскай і ваеннай інжынерыі, гідраўлікі, анатоміі, авіяцыі, — расказавае Аляксандр Мікалаевіч. — Уражанні ямяла. А яны заўсёды натхняюць на новыя экскурсіюныя паездкі. Я перакананы: хто больш багаты духоўна, той лепш і больш творча працуе.

З гэтым нельга не пагадзіцца.

Ізяслаў КАТЛЯРЮ

Яму ёсць што паказаць падчас юбілейнай выставы, месца для якой выбрана невыпадкова: Уладзімір Басалыга — аўтар экслібрыса «Музей Якуба Коласа», які выкарыстоўваецца цяпер як графічны сімвал.

Ларыса ЦІМОШЫК

Лю Мiao:

«Беларусь — краіна з вялікай культурай...»

■ Кітайскі вектар

Візіт Старшыні КНР Сі Цзіньпіна ў Беларусь суправаджаецца цэлым шэрагам важных творчых, інфармацыйных праектаў, якія дазваляюць выбудаваць больш трывалыя масты ў стасунках Беларусі з Кітаем. У Пекіне, у прыватнасці, завяршыліся Дні культуры Беларусі ў КНР. Гасцямі адразу некалькіх гарадоў Кітая — Пекіна, Ляньюнгана і Сяючжоу — былі журналісты вядучых СМІ нашай краіны. Не выпадкова ў гэтым шэрагу аказалася сустрэча карэспандэнта «Вязьды» з кіраўніком Цэнтра беларускай культуры ў Кітаі, вядомым кітайскім мовазнаўцам спадарыняй Лю Мiao. І вось пра што ішла гаворка.

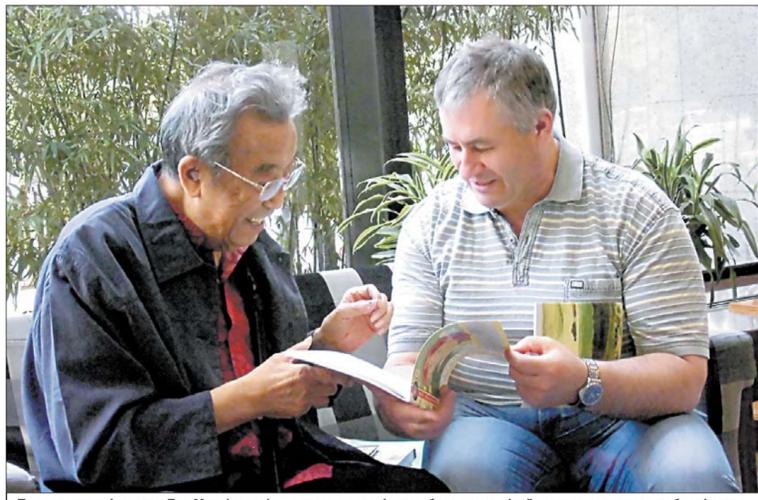
— Раскажыце, калі ласка, як даўно працуе Цэнтр беларускай культуры?

— Адразу заўважу, што гэты сапраўды творчы аспродак у 2-м Пекінскім дзяржаўным універсітэце нам дапамагло стварыць Пасольства Рэспублікі Беларусь у Кітаі. Мы велімі ўдзячны за прадастаўленны матэрыялы. Студэнты, выкладчыкі нашай, трэба заўважыць, немолай ВНУ зараз маюць магчымасць адкрываць для сябе далёкую краіну, беларускі народ. Рэпрадукцыі партрэтаў дзяржаўнай культуры, мастацтва, навукі, асветнікаў, палітыкаў, герояў Беларусі, змешчаныя ў нашым цэнтры, адлюстроўваюць дзяржаўныя інтарэсы, гісторыю багатай на традыцыі і памяць краіны. Лётчык Карват і легендарныя пяснёр Мулявін, кіраўнік рэспублікі Машараў і пісьменнік Купала — усё ахвотна могуць угледзецца ў іх твары, прачытаць у іх вачах лёсавызначальныя для Беларусі падзеі, любоў да роднай краіны.

— Але ж, пагадзіцеся, да ілюстрацый трэба дадаваць інфармацыйную работу. Толькі тады краіна, яе народ па-сапраўднаму адкрываюцца...

— Так. Я гаварыла пра першаштуршок цікавасці. У нас на рускім аддзяленні ўніверсітэта займаецца каля 300 студэнтаў. Вось руская мова і становіцца мастом для пранікнення ў Беларусь, для азнамянення з вашай гісторыяй і культуры, літаратурай, а пасля і з беларускай мовай. Тым болей, што я ведаю: у вашай краіне дзве дзяржаўныя мовы — беларуская і руская.

— Спадарыня Лю, ў ісе ж, калі гэта магчыма, пра канкрэтныя крокі ў вывучэнні Беларусі... — Мы знаходзімся на самым пачатку шляху да спазнання Беларусі, адкрыццяў, звязаных з вашай краінай. Спадзяюся, у многім гэтай рабоце паспрыяе ўжо сам факт візіту Старшыні Сі Цзіньпіна ў вашу краіну. Мы зараз спланавалі што-

Перакладчык і мастак Гао Ман (лева) — вядомы арганізатар беларуска-кітайскага культурнага пабрацімства.

квартальны выпуск своеасаблівага беларуска-кітайскага альманаха, куды збіраецца ўключыць матэрыялы нашых студэнтаў і выкладчыкаў, прысвечаныя самым розным аспектам гісторыі і культуры Беларусі. Збіраецца расказаць пра найбольш яркія факты ў падзеях Вялікай Айчыннай вайны на тэрыторыі вашай краіны, пра герояў і дзяржаўных дзеячаў. Будзем рады, калі аўтарамі гэтага праекта стануць і беларускія даследчыкі. Каму, як не самім беларусам (няхай сабе і ў кітайскім друку), расказаць пра Беларусь. Падштурхне да хутэйшай рэалізацыі ідэі з выданнем альманаха і правядзенне навукова-практычнай канферэнцыі па вывучэнні беларуска-кітайскіх гістарычных і культурных стасункаў. Дарэчы, у нас ужо з'явіліся кантакты з лінгвістычным універсітэтам у Мінску. І мяркую, што будучая канферэнцыя не абыдзецца без выкладчыкаў і студэнтаў гэтай ВНУ.

— Тым больш, што падобныя канферэнцыі ў самой Беларусі наладжваліся ўжо некалькі разоў. Іх, як правіла, арганізуе факультэт міжнароднай адносінаў БДУ і Інстытут кітаязнаўства імя Канфуцыя БДУ...

— Мы ведаем, што стасункі Кітая і Беларусі ў галіне адукацыі набылі досыць маштабны характар... — І такіх прыкладаў сёння ў Кітаі шмат. Важна ўжо кансалідаваць сілы, якія маюць цікавацца да Беларусі, беларускай гісторыі і культуры. А ў чымсьці і ранейшы вопыт угадаць. Па бібліяграфіі я ведаю, як актыўна ў Кітаі перакладалі Васіля Быкава, Івана Шамякіна. Ведаю, што і працягвае працаваць шчыры руплівец на ніве прапаганды рускай, украінскай і беларускай літаратуры перакладчык і каліграф Гао Ман. Мы збіраемся наладзіва па ўніверсітэце выставу рэпрадукцыі ці арыгіналаў зробленых ім партрэтаў беларускіх пісьменнікаў. Дарэчы, акрамя таго, ён ён намаляваў Янку Купалу, Якуба Коласа, Аляксея Адамовіча, у творчым арсенале вялікага сябра Беларусі — і вываі Святаляны Алексіевіч, Навума Гальпяровіча. Ведаю, што зараз пекінскаму кватэру Гао Мана не мінаюць беларускія пісьменнікі, журналісты, калі гасцююць у Пекіне. Дарэчы, нядаўна ў Пекіне перавыдалі адну з кніг Святаляны Алексіевіч. Перакладчык — Гао Ман.

— Так, і адбылося гэта ў прыддзень XXII Мінскай міжнароднай кніжнай выставкі-кірмашу, дзе Кітай прысутнічаў у якасці ганаровага гасця.

— Шкадую, што не наведала гэтую выставу, якая, па распевах яе гасцей з кітайскага боку, была сапраўдным святам беларуска-кітайскага творчага пабрацімства. Тады ў Мінску пабывалі пісьменнікі з Кітая А Лай, Лаа Ма, Сі Чунь, Сюй Цзэчэнь. Мяркую, што ім ёсць што расказаць пра Беларусь нашым студэнтам. Велімі спадзяюся на тое, што сустрэчы з імі будуць мець розгалас, а некаму дапамогуць развіць цікавасць да Беларусі.

Дарэчы, мы зараз шукаем партнёраў у Беларусі для прадстаўлення здабыткаў кітайскай літаратуры на беларускую мову. Мы маглі б нават падрадкоўнікі рабіць для тых, хто яшчэ не ведае кітайскую мову. Напрыклад: падрадкоўнікі — на рускую ці англійскую мовы, якія, зразумела, у значна большай ступені вядомы ў вашай краіне. Асабліва такую работу хацелася б хутчэй пачаць у адносінах да сучаснай паззіі. Вось, напрыклад, ці ведаеце вы паэта Ван Гоцжэня?..

— Прабачце, але тэст у мым выпадку дасць дрэнны вынік...

— А між тым, хача і нядаўна ён пайшоў з жыцця, — гэта адзін з самых народных, самых папулярных лірыкаў, ды і філосафаў таксама, у сучаснай паззіі Кітая. Маладыя людзі, калі закахаліся і вырашаюць, што падарыць адно другому на свята, найлепшым падарункам лічаць перапісанія на паперках вершы Ван Гоцжэня. Нядаўна Старшыня КНР Сі Цзіньпін у адным з выступленняў цытаваў радкі з яго верша «Любоў да жывяцця». Сэнс іх прыкладна такі: «Няма гары, вышэйшай за чалавека. / Няма дарогі, даўжэйшай за ступню чалавека. / А раман Лю Яо «Звычайны свет»... Ім зараз зацываюцца ўсе кітаіцы. Папулярнасць у кнігі для сённяшняга часу электронных тэхналогій проста неверагодная!..

— Дзякуй, спадарыня Лю Мiao, за размову. Будзем верыць, што Цэнтр культуры Беларусі зробіць шмат для паяднання нашых прастораў, для таго, каб нацыянальныя культуры, літаратуры Кітая і Беларусі спрыялі развіццю і палітычных, эканамічных зносінаў паміж нашымі краінамі.

— А я ў сваю чаргу разам з калегамі па 2-ім Пекінскім дзяржаўным універсітэце зямужных моў разлічваю на падтрымку беларускіх сяброў — пісьменнікаў, дзеячаў мастацтва і культуры. І чакаем усіх у гасцях у нашым цэнтры. Да сустрэчы! Гутарыў Кірыл ЛАДУЦЬКА.

Пекін, Кітай

■ Пераемнасць

ПРАЗ ПАКАЛЕННІ Веды, якія перадаюцца праз кнігі

Сучасныя дзеці не ведаюць вайны, але каб яны разумелі, якая гэта бяда, заснаваны і працягваецца праект «Дзеці вайны» з удзелам беларускіх пісьменнікаў. Героем чарговай сустрэчы ў лістаў №3 машынабудаваня стаў пісьменнік Анатоль Эзкаў.

Ён належыць да таго пакалення, што прыйшло ў свет ужо пасля вайны, у мірнай Беларусі. Але ў той час, калі гэтае пакаленне гадалася, яшчэ жывая была памяць відавочаў — дзядоў, якія ваявалі, бацькоў, якія ў тыя гады былі дзецьмі. І нават тыя дзеці, што нараджаліся ў мірны час, усё роўна раслі з адчуваннем страт. У Анатоля Эзкава дзед не вярнуўся з фронту. Але пісьменнік ведаў наводне расказаў бацькоў, што значыць перажыць вайну ў акупацыі. Анатолю Эзкаву як дзіця «дзяцей вайны» сказаў сваё слова: ён аўтар кнігі «Параненая памяць». Менавіта з гэтай кнігай і са сваёй памяццю пра тых, чыё дзяцінства аблаліла вайна, ён прыйшоў на сустрэчу да сучаснай моладзі. Серыя сустрэч, аб'яднаная назвай «Дзеці вайны», ладзіцца сумесным намаганямі Сяюза пісьменнікаў Беларусі і Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры. У год 70-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне такія сустрэчы дзавалюць лепш зразумець гісторыю сваёй краіны, у тым ліку праз творы беларускіх пісьменнікаў, якія пісалі пра тое, што перажылі самі. І калі ўжо сярэд жывых амаль не засталася непасрэдных сведак тых падзей, то ёсць іх жывая памяць: у кнігах, рукапісах і архівах, якія захоўваюцца ў тым жа Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры

■ Пераможцы

Галоўны шэдэўр Мастакі завяшчалі мір, таму што здабывалі яго

Творчыя і чалавечыя запаветы адлюстраваны ў фотаальбоме «Завяшчанне мастакоў», які выпушчаны напярэдні 9 Мая ў Беларусі. Гэта, па сутнасці, калекцыя творчых партрэтаў, гісторыі, лёсаў. Але праз іх лепш разумеш тое, што было (і ёсць!) асабліва дарагім для беларускіх мастакоў, якія прайшлі Вялікую Айчынную вайну.

Ёсць творцы, што асабліва натхнёны ўвасабляюць звычайную зманую прыгажосць, бо разумелі, наколькі проста яе парушыць. І менавіта дзеля таго, каб спыніць працэс парушэння гармоніі і любові, якая змацоўвае свет, яны ў свой час вымушаны былі трымаць у руках зброю. Але потым, у мірны час, яны нібыта імкнуліся пераасэнсаваць свой ваенны чалавечы вопыт, можа, нават пазбаўіцца ад балючых успамінаў, перапрацоўваючы іх у вобразы. І адчуванне таго, што ёсць боль вайны, перадавалася іншым: каб ведалі, даражлівы і бераглі мір. Адсюль такі велічны Курган Славы атрымала ўся Беларусь у спадчыну ад скульптара Андрэя Бембеля. І ці мог бы выразіць такую журбу ў мемарыяле «Хатынь» яшчэ хтосьці так, як гэта зрабіў Сяргей Селіханав? Што ёсць лагер смерці па вынішчэнні людзей можна расказаць і ў словах. Але мастак Міхал Савіцкі паказаў так, каб надоўга запомнілі. Таму што сам прайшоў праз гэта. Мастак Яўген Зайцаў паказаў гераізм тых, хто першы сустрэўся з ворагам твар у твар — абаронцаў Брэсцкай крэпасці. Вайна на перадавой, у тыле ворага, у партызанскіх атрадах, вайна мірных жыхароў, жыццё якіх таксама было ўвесь час пад пагарсай. У вайны шмат абліччаў, іх можна зразумець і павады творчасці нашых мастакоў. Яны фіксавалі, што зведалі, як гісторыкі. Але па-чалавечы ўсё ж прагнулі іншага. Таму ў іх пасляваеннай творчасці вяліка ўвага міру. Прыгажосці. Гармоніі. Любві. Ад іх ідзе замілаванасць, цеплыня і спакой. І велімі шмат святла, якое ідзе праз жыццёсцвярдзальныя колеры. Сваю прыгожую Беларусь любіў малываць Павел Масленікаў. Пра яе ж засяроджаны думкі Віктара Грамыкі. Ад яе радасць і ўлюбённасць Леаніда Шчамялёва.

Пра ўсіх мастакоў, якім Беларусь кажа дзякуй за службу і служэнне, словы Барыса Крэпка: дзякуючы яму пра асаблівых творцаў можна даведацца з асобных нарысаў, прысвечаных кожнаму. Альбом убачыць свет у «Паліграфмабінчае імя Якуба Коласа» па замове Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Ларыса ЦІМОШЫК

■ Узровень

Паслугі з адпаведнасцю

Сертыфікат у галіне лагістычных паслуг уручаны таварыству «Балтспед лагістык»

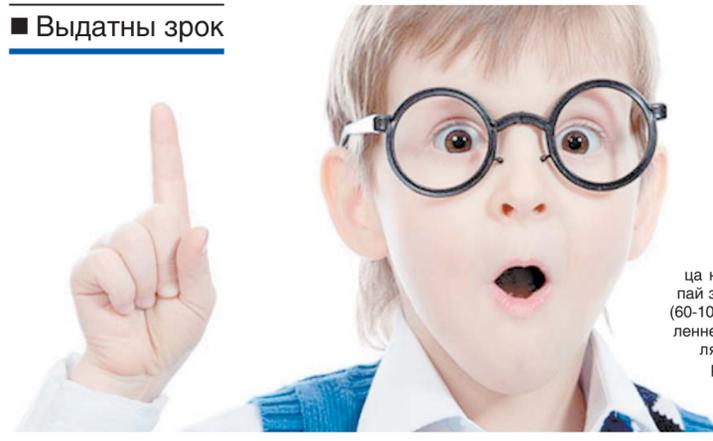
Гэта азначае, што паслугі, якія аказваюцца гэтай арганізацыі ў галіне закупачнай, транспартнай і складскай лагістыкі, адпавядаюць патрабаванням дзяржаўнага стандарту СТБ 2306-2013. Кампаніі таксама прысвоена катэгорыя «лагістычны цэнтр».

Гэта другі сертыфікат адпаведнасці, выдадзены ў нашай краіне ў галіне лагістычных паслуг. Уладальнікам першага — у 2014 годзе стала арганізацыя «Еўрабас» (цэнтр гандлю і лагістыкі «Каралёў Стан»). Таксама ўжо завершаны работы па сертыфікацыі лагістычных паслуг у сумесным прадпрыемстве «Транзіт» ў форме таварыства з абмежаванай адказнасцю (г. Брэст).

Стандарт устанавілае, што лагістычныя паслугі павінны адпавядаць патрабаванням своеасоваасці і дакладнасці выканання, бяспекі і экалагічнасці, інфарматыўнасці, этычнасці абслугоўвання.

Сертыфікацыя прыводзіцца акрэдытаванымі органамі па сертыфікацыі па устаноўленых у Нацыянальнай сістэме пацвярджэння адпаведнасці Рэспублікі Беларусь

Выдатны зрок

Асаблівасці дыягностыкі

НОВЫ МЕТАД выяўлення захворванняў, якія перадаюцца палавым шляхам

Сучасную лабараторыю дыягностыкі інфекцый, якія перадаюцца палавым шляхам, сёння немагчыма ўявіць без малекулярна-біялагічных метадаў даследавання. Першае месца сярод іх займае полімеразная ланцуговае рэакцыя. Аднак прымяняецца ўжо і больш адчувальны метад.

Полімеразная ланцуговае рэакцыя выкарыстоўваецца для дыягностыкі інфекцый бактэрыяльнага і віруснага паходжання. Адчувальнасць метаду — 90-100 працэнтаў, выкананне даследавання не займае шмат часу, як гэта бывае пры вылучэнні і гадаванні бактэрый і вірусаў. Ёсць і магчымасць адначасовага выяўлення некалькіх мікраарганізмаў у адной пробе. Шматлікія даследаванні паказалі высокую эфектыўнасць для выяўлення такіх чынам хламідый і мікаплазмаў, якія маюць невыразную сімптоматыку, хутка становяцца хранічымі і парушаюць у выніку рэпрадуктыўныя функцыі.

Яшчэ адзін сучасны інавацыйны метад — **NASBA**. Ён валодае высокай адчувальнасцю і спецыфічнасцю, дазваляе выявіць нават адзінкавыя бактэрыі ўзбуджальнікаў інфекцый, якія могуць быць пры сцэрай форме захворвання або ў інкубацыйным перыядзе. Дыягнастычная адчувальнасць такіх тэстаў набліжаецца да 100 працэнтаў. Падчас даследавання выяўляюцца жывыя ўзбуджальнікі, што вельмі важна для кантролю праведзенага лячэння. Гэта дазваляе пацвердзіць дыягназ у сумніўных выпадках. Методыка заснавана на вылучэнні РНК мікраарганізма (у адрозненне ад полімеразнай ланцуговае рэакцыі, дзе выкарыстоўваецца ДНК). Гэты метад тэсціравання лічыцца адным з самых перспектыўных і шматбагальных напрамкаў малекулярнай дыягностыкі.

Колькасць людзей са спадарожнымі захворваннямі, імунадэфіцытнымі станамі пастаянна расце, і гэта спрыяе шырокаму распаўсюджванню інфекцый, звязаных з умоўна-патагеннымі мікраарганізмамі. Метады, якія выкарыстоўваюцца ў «класічнай» мікрэбіялогіі, вельмі працяжкія і патрабуюць вялікага расхода спажывуемых асяроддзяў і рэактываў, а таму аўтаматызацыя гэтых працэсаў іграе істотную ролю.

— Наша лабараторыя аснашчана аўтаматычным мікрэбіялагічным аналізатарам Vitek 2 compact (Biomerieux, Францыя), які дазваляе вырашаць гэтыя праблемы на сучасным узроўні, — тлумачыць загадчыца бактэрыялагічнага лабараторыі Мінскага гарадскога скурна-венералагічнага дыспансера Наталля СУХАБОКАВА. — Аналізатар распазнае каля 500 відаў чыжыкі для выяўлення і рэдкіх відаў мікраарганізмаў і грыбоў і вызначае іх адчувальнасць да больш як 100 сучасных антымیکробных прэпаратаў. Гэта дапамагае выявіць рэальную адчувальнасць мікраарганаў да антымیکробных прэпаратаў, прызначыць правільную антыбіётэкарапію, скараціць тэрмін знаходжання пацыента на бальнічным ложку і зменшыць расходы на набыванне дарагіх лекаў...

Лячэнне інфекцый, якія перадаюцца палавым шляхам, адбываецца ў амбулаторных умовах або ў стацыянарах дзённага знаходжання Мінскага гарадскога клінічнага скурна-венералагічнага дыспансера (вул. Прылуцкая, 46а) і ў філіялах па вул. Нахімава, 4 і Казлова, 7. Шпіталізацыя ажыццяўляецца пры неабходнасці інтэнсіўнага лячэння

Супраць залежнасці

ЗАГАДЧЫК рэабілітацыйнага аддзялення Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтру псіхічнага здароўя **Уладзімір ІВАНОВ** папулярна тлумачыць, як пачынаецца і чым заканчваецца «злужыванне».

ВЫ НЕ ЗАЛЕЖЫЦЕ АД АЛКАГОЛЮ, калі...
...выпіваеце рэдка і ўмерана;
...раніцай не маеце непрыемных адчуванняў;
...каштуеце дзеля дагустачы;
...вас немагчыма ўгаварыць выпіць, калі вы гэтага не жадаеце;
...алкаголь для вас — далёка не галоўнае задавальненне;
...вашы сваякі кажуць пра вас «Ён/яна не п'е»;
...вырашаеце праблемы, а не топіце іх у віне.

ВЫ НА ШЛЯХУ ДА АЛКАГАЛІЗМУ, калі...
...выпіваеце больш за адну бутэльку пива штодня;
...павялічваеце колькасць, выпіваеце не толькі па святах;
...выпіваеце для зняцця стрэсу, расслаблення, на радасцях;
...вас можна ўгаварыць выпіць;
...давалі абяцанне не піць, але парухалі яго;
...кажаце, што вас напалілі;
...вам расказвалі, як вы танцавалі, падалі, паказвалі шоу і г.д.

Блізарукасць праяўляецца, як правіла, у старэйшым дашкольным і школьным узросце. Вялікую ролю тут іграе спадчынасць. У паловы дзяцей блізарукіх бацькоў ёсць такое ж захворванне.

Аднак і ў бацькоў без падобных праблем дзеці могуць стаць блізарукімі, папярэджвае ўрач-афтальмолаг 3-й гарадской дзіцячай клінічнай паліклінікі г. Мінска **Марына СУХАРУКАВА**. Усё таму, што развіццю мягкіі спрыяюць вялікія нагрузкі на вочы падчас школьных заняткаў, выканання хатніх задан-

няў. Праблема набывае ўсё большую распаўсюджанасць і дзякуючы «прыкаванасці» дзяцей да манітораў камп'ютараў. Наогул адмоўна на стане вачэй адбываюцца не толькі чытанне кніг, прагляд тэлевізара, работа за камп'ютарам, але любыя заняткі з дробнымі прадметамі на блізкай адлегласці — вышуйка, работа з дробнымі дэталямі канструктара, мазаікай, бісерам, збор мікрасхем і г.д.

Зробім перапынак

Працоўны стол дзіцці павінен стаць далей хранічых.

Здаровае харчаванне

Чай&кава

Сутнасць спрыяльнага ўздзеяння чаю і кавы заключаецца ў антыаксідантах. Гэтым абумоўлена выяўленая некаторымі даследчыкамі сувязь паміж ужываннем чаю і папярэджаннем, скажам, раку яечнікаў. Кава, як вядома, павышае бадзёрасць, спрыяе страваванню, а некаторыя ненавуковыя даследаванні сведчаць аб спрыяльным уздзеянні ў выпадку захворвання Альцгеймера.

Пакуль нельга сцвярджаць, што вялікая колькасць чаю ці кавы дакладна можа забараніць неабяспечы раку. У вучоных ёсць толькі гіпотэзы адносна спрыяльнай вартасці напой. Прасочваецца пэўная ўзаемазвязь паміж ужываннем апошніх і агульным паліяпшэннем стану здароўя, аднак прычынна-выніковы сувязі, які даказалі б уплыў вялікіх аб'ёмаў чаю і кавы на магчымасць узнікнення раку, не выяўлены. Для выяўлення прамой сувязі патрабуецца шматгадовае даследаванне з удзелам тысяч пацыентаў. Пакуль што не зна-

шлося дастатковай колькасці сродкаў для правядзення такога шматлэта навуковай работы.

АПТЫМАЛЬНЫ АБ'ЁМ

У дзень чалавеку дастаткова...
...кавы — 4-5 кубкаў, чаю — 3 кубкі.
Злужыванне можа адбіцца на здароўі.

- У адных абмен рэчываў дазваляе хутка засвоіць каву, і яны могуць заснуць, нават калі вып'юць яе позна ўвечары, у іншых метабалізм працуе павольна — гэтыя не будуць спаць усю ноч.
- Адзін і той жа від чаю ў кагосьці можа выклікаць танізуючы эфект, а ў іншых — заспакаляны.
- Ніколі нельга піць чай або каву гарачымі — каб не апячы стрававод.

Блізарукім — бадмінтон

Вечарам трэба карыстацца не толькі настольнай лямпай з непразрыстым абажуром (60-100 Вт), але і агульным асвятленнем. Святло ад настольнай лямпы павінна асвятляць рабочую паверхню і падаць злева.

Падчас чытання адлегласць ад вачэй да кнігі павінна быць не менш за 33 см.

Неабходна чаргаваць зрокавую работу з адпачынкам. Праз 40-50 хвілін — перапынак 10 хвілін.

Вучні пачатковых класаў могуць знаходзіцца за камп'ютарам да 15 хвілін у дзень, пасля 10 гадоў — да 1,5 гадзіны з перапынкамі 5-10 хвілін.

Манітор павінен знаходзіцца на адлегласці 50 см ад вачэй, крыху вышэй за узровень вачэй.

Глядзец тэлевізара дашкольніку можна 40 хвілін у дзень, пасля 7 гадоў — ад 1,5 да 3 гадзін з перапынкамі 15-20 хвілін. Адлегласць — не менш за 2,5 м (чым больша дыяганаль, тым далей трэба сядзець).

Вочы надта перагружаюцца падчас чытання ў транспарце, пры дастатковым асвятленні (пры святле толькі адной настольнай лямпы), пры надта моцным сонечным святле.

А, Е, С і гульня з мячом

Харчаванне павінна быць як мага больш разнастайным, паколькі розныя прадукты змяшчаюць розныя карысныя рэчывы. Прадукты, багатыя на вітаміны А, гэта печань, масла, сыр, яйкі, гародніна; С — самыя розныя ягады, фрукты і гародніна, шыпышня; Е — алеі, малочныя прадукты, печань, яйкі, аўсянка, жытні хлеб, аржкі.

Для прафілактыкі пагаршэння зроку абавязкова патрэбны правільны рэжым дня, у тым ліку паўнацэнны сон, штодзённая прагулка на свежым паветры.

Дзецям з блізарукасцю рэкамендуецца плаванне, лыжы, бег, грэбля, фігурнае катанне, бадмінтон, тэніс, валейбол, футбол. Гульні з мячом, неабходна сачыць за ім і іншымі гульцямі развіваюць факусіроўку ўнутрывочнай мышцы.

Глядзі ўлева, глядзі ўправа

Навучыце дзіця 2-3 разы на дзень выконваць дзеянні для расслаблення і ўмацавання вочных мышцаў простыя практыкаванні.

- ✓ Павольна рухаць вачыма ўверх-ўніз, улева-ўправа.
- ✓ Уявіце вялікі круг і абвесці яго вачыма спачатку ў адзін бок, пасля ў другі.
- ✓ Перавесці вочы з блізкага прадмета на той, што удалечыні.
- ✓ Моцна заплюшчыце вочы на некалькі секундаў, пасля адкрыць і глядзець удалечыню.
- ✓ Хутка міграць 1-2 хвіліны

Псіхалогія для ўсіх

Ой, баюся!

Як вылечыць фобію?

Каб пераадолець страхі перад невядомым, нашы продкі выдмухвалі міфы, паданні, выконвалі пэўныя рытуалы, аднак з цягам часу архаічны страх нікуды не падзеўся, паколькі ён засцерагае чалавека ад рэальнай небяспекі. У спадчыну нам засталіся страхі перад павукамі, змяямі, прыроднымі з'явамі, крывёй, цэпрай. Страх адштурхоўваецца ад рэальнасці, а таму ён абгрунтаваны. Чога не скажам пра фобію, не звязаную з рэальнай небяспечай. Чалавек, які пакутуе ад фобіі, перажывае страх нават ад самой думкі пра пэўны прадмет або сітуацыю. У пацыентаў, якія пакутуюць ад фобіі вышынні, нават падчас прагляду фотаздымак гор могуць узнікаць тыя ж сімптомы, якія былі б пры знаходжанні там.

Фобія мае свае правы з боку вегетатыўнай нервовай сістэмы: халодныя рукі, халодны пот, бледны твар, тахікардыя, пачуццё «замірання» сэрца, пачашчанае дыханне.

— Дыягназ фабічнага расстройтва выстаўляецца ў нас надзвычай рэдка, — кажа ўрач-псіхатэрапеўт Мінскага гарадскога клінічнага псіхіятрычнага дыспансера **Алена ДРАВІЦА**. — Беларусы лечацца ад фобіі, толькі калі гэты стан пагражае, скажам, стратай працы або немагчыма пазбегнуць сутыкнення з аб'ектам страху. Нехта можа мець сацыяльную фобію — страх публічных выступленняў, да якіх ніяк не ўдаецца прыстасавання, а прафесія, тым не менш, патрабуе. Некаторыя прыходзяць непасрэдна перад візітам да стоматалага, палятам на самалёце. Аднак для пераадолення фобіі патрэбна не толькі матывацыя, але і час.

Розныя школы псіхатэрапіі маюць свае погляды на паходжанне фобіі. Самы папулярны падыход разглядае фобію як рэфлекторную рэакцыю на балючы, застрашлівы стымул. Звычайна сам чалавек выдатна ўсведамляе неабгрунтаванасць, недарэчнасць свайго страху, аднак не можа яго пераадолець, а проста імкнецца пазбягаць тых сітуацый, у якіх з'яўляецца фобія. Аднак пазіцыя «страуса» толькі ўзмацняе фобію.

Класічнай працай у даследаванні фобій з'яўляецца работа Зігмунда Фрэйда «Аналіз фобіі паціадовага хлопчыка», у якой разглядаецца фобія коней маленькага Ганса. Фрэйд лічыў, што фобія — гэта правая фібрыла ўнутраных канфіліктаў. Крыніцай такога канфілікту могуць быць негатыўныя дзіцячыя ўражанні, асацыяцыі, якія нараджаюць страх, а фобія — гэта выйсце, выбраанае падсвядома для прадухілення канфілікту. Фобія фарміруецца звычайна ў выніку праекцыі страху і агрэсіі на нейкі аб'ект.

Калі лячыць?

Найбольш эфектыўным лячэннем лічыцца спалучэнне псіхатэрапіі з медыкаментамі. Аднак урач можа прызначыць і асобна супрацьтрывожныя сродкі або толькі псіхатэрапеўтычныя метады.

ЯК ВЫХОЎАЦЬ?

Фобія фарміруецца, як правіла, у дзяцінстве, а значыць, задача бацькоў — любіць, быць спакойным і ўраўнаважаным. Не варта празмерна крытыкаваць або апыкаць дзіця. Важна быць уважлівым і чулівым, заахвочваць дзіця на праяўленне эмоцый з дапамогай слоў, дзеянняў, творчасці, рухальнай актыўнасці.

Класічныя прыклады

- Фобія з'яўляецца прыроднай (паветра, блокаў, лёду, ночы, цёмры, сонечнага святла, грому і маланкі).
- Фобія сітуацыі (пільнага разглядання іншымі, дотыку, сексуальнага дамагання, крытыкі, шлюбу, хірургічнай аперацыі; быць незаўважаным, асмьяным, перапачканым).
- Фобія рэчываў (алкаголю, пылу, мяса, гародніны).
- Фобія станаў (болю, млоцы, страты прытомнасці, слабасці, старэння, сноў, адзіноцты, няўдачы, кахання).
- Фобія захворванняў (раку, інфаркту, інфекцыі, траўмы, сіфілісу, туберкулёзу, венерычных захворванняў).
- Фобія жывёл (самых розных, а таксама футра і скуры жывёл, мурашак, птушак, мышай).
- Фобія прадметаў (асіметрычных, малых, вялікіх, веласіпедаў, камп'ютараў, лялек, птушынага пер'я).
- Фобія людзей (людзей наогул, грамадства, прыгожых жанчын, лсых, уласнага адлюстравання, жабракоў, дзяцей, кітайцаў, клоўнаў, стоматалагаў).
- Фобія дзеянняў (плаваць, класіцца спаць, весці машыну, нараджаць, пераязджаць, перасякаць вуліцу, танцаваць, хадзіць да ўрача, лячыць зубы, публічна выступаць).
- Фобія цела (непрыябельнасці ўласнага цела, крыві, цялесных пахаў, валасоў, маршчын, аблысення).
- Фобія часу і смерці (часу і гадзіннікаў, памірання, могілак, трупай).
- Фобія абстрактных паняццяў (ідэй, ведаў, бясконцасці, сіметрыі, слоў, лічбаў).
- Фобія месцаў (навакольнай тэрыторыі, пустых пакояў, тэатраў, вузкіх калідораў)

ДА ЧОРЦІКАЙ...

ПОЎНАЯ ДЭГРАДАЦЫЯ, калі...
...вы часта бачыце чорцікаў, мышай, НЛА;
...ведаеце, што такое белая гарачка;
...бывалі ў наркааддзялення бальніцы;
...вам бывае вельмі дрэнна;
...здолны напіцца з бутэльні пива;
...абсалютна не хочацца есці;
...вага ніжэйшая, чым у маладосці;
...у вас няма працы;
...вы ходзіце ў брудным адзенні;
...падалі і засыналі там, дзе ўпалі;
...вы яшчэ не ў шэрагу бамжоў;
...няк не замерзі зімой на вуліцы;
...калі б гэта здарылася, вашы блізкі ўздыхнулі б з палёгкай.

У КАНФЛІКЦЕ З САБОЙ

Многія людзі, якія пакутуюць ад алкагалізму ці бытавога п'янства, не атрымліваюць задавальнення ад алкаголю. Гэта залежнасць для іх пакутная, хваравітая. Залежны ад алкаголю можа залежаць ад інтэрнэту ці нават іншых людзей, бо гэта дапамагае пераадолець нейкі стрэс — змацаваныя, інтэлектуальныя, фізіялагічны... Пры гэтым для залежнага алкаголь — не проста спосаб пераадолець нейкі дыскамфорт, вырашчыць бытавыя праблемы. Як правіла, мае месца глыбокі канфілікт унутры асобы, моцнае ўнутранае напружанне, якое спрыяе прывязанасці да этанолу.

ВЯЛІКАЕ ЖАДАННЕ

Выпіваеце рэдка. І не шмат. Не хавайцеся за адгаворкамі, што выпіваеце, «як усё». Усе п'юць па-рознаму. Калі вы не здольныя кантраляваць алкаголь, значыць, звяртайцеся па дапамогу да ўрача. Не скаціцца ў самы ніз можна толькі пры вялікім жаданні «не піць».

НЕ НАПІВАЙ ЕЙ!

Жанчыны пачынаюць злужываць на 5-8 гадоў пазней за мужчын, а таму ўзрост фарміравання алкагольнай залежнасці прыпадае ў іх на 35-50 гадоў. Раней адна жанчына з алкагольнай залежнасцю сустракалася сярод 11-12 мужчын-алкаголікаў, цяпер — сярод 5-6.

Вам пасля 8 і 16 гадоў злужывання адпаведна). На тое ёсць свае прычыны.

У жаночым арганізме менш вады, чым у мужчынскім, што прыводзіць да больш высокай канцэнтрацыі алкаголю ў крыві.

У пераменструальны час алкаголь хутчэй усмоктваецца са страўніка.

Актыўнасць некаторых ферментаў, якія расщчэпаюць алкаголь, ніжэйшая.

Абстынентны сіндром (пахмелле) выяўляецца не так моцна, што дазваляе доўгі час не звяртацца па дапамогу да нарколога.

Жанчыны часта пачынаюць піць па прычыне дрэннага настрою, хранічнай дэпрэсіі, неурозаў.

У жанчыны, чыя бацькі злужывалі, больш шанцаў захварэць на алкагалізм, чым у мужчын з нядабрай спадчынасцю.

У 70 працэнтаў жанчын-выпівох муж — алкаголік.

Лельчыца жанчыне алкагалізм не горш і не складаней за мужчынскі, бо галоўнае ў кожным асобным выпадку — жаданне змагацца з праблемай.

АДНО СЛОВА — АТРУТА

Вы верыце, што існуюць спосабы «абясшкоджвання» алкагольных напой? Атрымання ад іх карысці? Што ж, вы нічога не ведаеце пра алкаголь, а гэта недаравальна.

Асноўнае «актыўнае» рэчыва любога алкагольнага напой — этанол. Дзейнічае ён абсалютна аднолькава. Значэнне маюць толькі тры рэчы: у якой канцэнтрацыі вы ўжылі этанол, як менавіта вы яго ўжылі і колькі лёгка «градуся» засвойваюцца вашым арганізмам.

Вучоныя ўжо даўно не бачаць неабходнасці ў тым, каб даказаць відовае: алкаголь — гэта алкаголь. У розны час у свеце было праведзена шмат выпрабаванняў адносна ўздзеяння алкагольных напой на арганізм чалавека. Так, у 1970-м замежныя даследчыкі некалькі дзён запар давалі бажмам-алкаголікам спачатку гарэлку, а пасля яшчэ некалькі дзён бурбон. Нейкіх істотных адрозненняў у паводзінах выяўлена не было. Абодва напой спачатку рабілі паддоследных больш кантактамі, а

АД ПЕРНІКАЎ І ДЫСКАЎ Чым адзначыліся нашы да сукенак-трансформераў: артысты на «Ёўрабачанні»?

Ёсць нагода

«Любімае шоу хатніх гаспадынь», «мiжнародная гей-тусоўка» і пры тым найбуйнейшае і, бадай, самае папулярнае неспартыўнае мерапрыемства ў свеце — гэта ўсё пра яго. Сёлета мiжнародны конкурс песні «Ёўрабачанне» адзначае 60-гадовы юбілей і абяцае прайсці з небывалым размахам.

5 ФАКТАЎ З ГiСТОРЫI КОНКУРСУ

Самыя-самыя

Першай пераможцай песеннага конкурсу, швейцарцы Ліз Асія (сапраўднае імя — Роза-Міна Шэрар), якая выйграла «Ёўрабачанне» ў далёкім 1956-м, ужо 91 год. Але цікавасці да шоу яна не губляе ўсё жыццё — яшчэ двойчы Ліз прадставіла Швейцарыю на конкурсе, а ў 2011 годзе зноў удзельнічала ў нацыянальным адборачным туры, дайшла да фіналу і заняла 8-е месца.

Гісторыя ўдзелу Беларусі ў 5 разоў карацейшая за гісторыю самога конкурсу — для нас майскае шоу стане толькі 12-м. З гэтай прычыны скардзіцца на беспаспяховае спробу скарыць песенны алімп беларусам зарана — ёсць удзельнікі са значна большым «стажам», якім дагэтуль перамога толькі сніцца. З іншага боку, пэўны вопыт за мінулыя гады Беларусі ўсё ж такі назапасіла — і кожны год тыя ці іншыя прадзюсары або выканаўцы сцвярджаюць, што ўжо цяпер яны ведаюць, як «працяць Еўропу»... Давайце прыгадаем, хто з беларускіх канкурсантаў чым спрабаваў ураць і заваяваць сімпатыі суддзяў і публікі?

Роль першых ластавак — і першых мішэню крытыкі — дасталася ў 2004-м дуэту «Аляксандра і Канстанцін». Як назарок, менавіта ў гэты год у сувязі з вялікім наплывам удзельнікаў арганізатары змянілі правылі і падзялілі конкурс на паўфінальны адбор і фінал. Беларусы, якія прывезлі на шоу нацыянальны каларыт («народны» голас Аляксандра Кірсанавай ды акарына), уборы ад Івана Айплатава і сціплы прамапакет (дыскі, каліяндарыкі, плакаты), апынуліся на 19-м месцы і ў фінал не прайшлі. Ну што ж, — бывае, справа жыццёвая. Але, відаць, наступнае прадставіца Беларусі на «Ёўрабачанні», Анжэліка Агурбаш так не думала і разгарнулася, што называецца, напоўніцу: памножыўшы ўласныя амбіцыі на немалыя мжувае грошы, спявачка двойчы мяняла песню, хараэграфію і нават ды-зайнера сцэнічнага ўбору... Але ні сукенка-трансформер за 40 тысяч долараў ад Юдашкіна, ні шыкоўная вечарынка на цэплаходзе, ні праматуры на прыватным самалёце, ні прадзюсарскае «аляксандра» Філіпа Кіркорава не дапамаглі Анжэліцы вырвацца за межы паўфіналу. Не назавеш удалым і выступленне на «Ёўрабачанні-2006» Паліны Смольвай — ва ўспамінах ад яго засталася хіба толькі назва песні «Мама» і дзіўны чырвоны ўбор (ці то піжама, ці то шорты на мяккі прстойнік). А вось у Дзімы Калдуна на «Ёўрабачанні-2007», відаць, правільна склаліся зоркі. Пазнавальнасць на постсавецкай прасторы, удалая змена іміджу, падтрымка расійскага «ноп-караля» Філіпа Кіркорава, прома-прадукцыя — цукеркі і бальзам у адмысловым «Куфары Ведзьмак» — усё сыхвала ў пош. Нават прадзюсарскія скандалы вакол маладога артыста. Вынік, які дагэтуль застаецца найлепшым за ўвесь час удзелу Беларусі ў шоу — 6-е месца ў фінале.

Далей — о, далей пайшла, так бы мовіць, цыганачка з выхадам. Штогод прадзюсары фантаніравалі ідэямі: то зрабілі ў 2008-м з Руслана Аляхно «хлопчыка на шары», а ў якасці прома-прадукцыі парадвалі Еўропу беларускім эсфірмам і білізайн (замежная прэса, кажуць, была ў захапленні, але ў нашым гэта не паўплывала — 17-е месца ў паўфінале), то прыдумалі для Пятра Ялфімава танцорку з «крыламі» і глазіраванія сыры з марожаным у якасці падтрымкі (вынік — 13-е месца ў паўфінале і сапаванія стасуны выканаўцы з усёй астатняй дэлегацыяй). Пасля скандальных унутрыкамандных «разборак» у 2010-2011 гадах выканаўцаў рыхтавалі ўжо зусім іншыя людзі і абодва разы тэлеканал АНТ рабіў унутраны адбор. Спачатку прапанавалі вярнуць «прыгожа і багата»: песню спецыяльна створанаму пад конкурс гурту «3+2» пісаў расійскі кампазітар Максім Фадзееў, ён жа здымаў нятанны кліп, акампаніраваў відомы шведскі піяніст Роберт Уэлс, дзвучатам пашылі з японскага шоуку ўнікальнае сукенкі-трансформеры з крыламі матылькі, а ў прома-пакеце ўвайшлі музычныя цацкі-матылькі, парфума, майкі, ласункі. Як вынік — 9-е месца ў паўфінале і перадапошнее, 24-е, у фінале. На наступны год зрабілі з дакладнасцю наадварот, «танна і сярдзіта»: песню для студэнткі з Дзяржінска Насці Вінікавай пісалі свае, беларусы, аўтары, у нумар давалі нацыянальны каларыт — цымбалы, з прома-прадукцыяй не мурылі... Але ўсё адно выйшлі за 14-е месца ў паўфінальным рэйтынгу Беларусь не паднялася.

Наступныя некалькі гадоў нацыянальны беларускі адбор на «Ёўрабачанне» праходзіў у рэжыме «дадзім перцу» — скандал на скандале. Так, у 2012-м сітуацыя з падтасоўкай галасоў у глядацкім галасаванні вырашалася на самым высокім узроўні. Для гурта «Litesoul» прага справядлівасці абрынулася выйгранай пудыўкай на конкурс, але прайгранай бітвай — 15-е месца ў паўфінале і не надта добрая рэпутацыя ў айчынных музычных колах. А спявачка Алена Ланская, прадэманстрававшы байцоўскі характар, спакойна ўзяла сваё на наступны год: і нацыянальны адбор выйграла, і ўпершыню за доўгі час вывела Беларусь ажно ў сярэдзіну фінальнай табліцы — 16-е месца. Можна доўга спрачацца, якую долю ў гэтым поспеху мае выканальніцкі талент самой Алены, а наколькі дапамаглі ёй танцавальны хіт ад еўрапейскага аўтараў, сукенка з 70 тысячамі стразаў Свароўскі і прома-прадукцыя з больш як 50 найменняў (у тым ліку курткі-вятроўкі, пернікі і адмысловыя кубкі Рубіка). Але ж галоўнае — вынікі! Зрэшты, дакладна такі ж, пры ўмове поўнай самааддачы ў творчым плане і значна меншых фінансавых выдаткаў на падрыхтоўку, прадэманстрававу ў 2014 годзе спявак Тэа (Юрыя Вашчук), чья надзвычай пазітыўная песня «Sheesaca» за мінулы год, бадай што, толькі з прасяў не гучала. І бачыце — зноў 16-е месца ў фінале. Прагрэс, аднак.

Сёлета прадставіць Беларусі на «Ёўрабачанні», дуэт Uzari&Maimuna, на юбілейным конкурсе робяць стаўку перададзім на музычны складнік і, як прынята казаць, месцад сваёй песні «Time» — падтрымка анкавархоры ў іх барачае з хваробай. Ці спраце гэта формула, дазнаемс менш чым праз тыдзень, а пакуль пагартаем больш даўнія старонкі конкурсу. Зрэшты, узгадаем яшчэ адну адметную дэталю. Яшчэ 8 гадоў таму Беларусь на конкурсе магла быць прадставлена беларускамоўнай песняй. У фінале нацыянальнага адбору 2007-га такіх было ажно дзве — у маладога дзядзювача калектыву «New Generation» і мазырскага поп-ансамбля «Сваікі», а ў 2008-м адзначыўся арыганальным сцэнічным вобразам відомы гурт «Палац». Сёлета таксама ў сваю песню спецыяльна ўставілі беларускамоўны куплет адны з фаварытаў адбору — гурт «Milki» пад кіраўніцтвам Аляксандра Рыбака. Аднак дагэтуль (і гэта выпадае, ці заканамерны вынік нашых музычных густаў) беларусы едуць здзіўляць Еўропу песнямі на англійскай...

На наступны год зрабілі з дакладнасцю наадварот, «танна і сярдзіта»: песню для студэнткі з Дзяржінска Насці Вінікавай пісалі свае, беларусы, аўтары, у нумар давалі нацыянальны каларыт — цымбалы, з прома-прадукцыяй не мурылі... Але ўсё адно выйшлі за 14-е месца ў паўфінальным рэйтынгу Беларусь не паднялася.

Наступныя некалькі гадоў нацыянальны беларускі адбор на «Ёўрабачанне» праходзіў у рэжыме «дадзім перцу» — скандал на скандале. Так, у 2012-м сітуацыя з падтасоўкай галасоў у глядацкім галасаванні вырашалася на самым высокім узроўні. Для гурта «Litesoul» прага справядлівасці абрынулася выйгранай пудыўкай на конкурс, але прайгранай бітвай — 15-е месца ў паўфінале і не надта добрая рэпутацыя ў айчынных музычных колах. А спявачка Алена Ланская, прадэманстрававшы байцоўскі характар, спакойна ўзяла сваё на наступны год: і нацыянальны адбор выйграла, і ўпершыню за доўгі час вывела Беларусь ажно ў сярэдзіну фінальнай табліцы — 16-е месца. Можна доўга спрачацца, якую долю ў гэтым поспеху мае выканальніцкі талент самой Алены, а наколькі дапамаглі ёй танцавальны хіт ад еўрапейскага аўтараў, сукенка з 70 тысячамі стразаў Свароўскі і прома-прадукцыя з больш як 50 найменняў (у тым ліку курткі-вятроўкі, пернікі і адмысловыя кубкі Рубіка). Але ж галоўнае — вынікі! Зрэшты, дакладна такі ж, пры ўмове поўнай самааддачы ў творчым плане і значна меншых фінансавых выдаткаў на падрыхтоўку, прадэманстрававу ў 2014 годзе спявак Тэа (Юрыя Вашчук), чья надзвычай пазітыўная песня «Sheesaca» за мінулы год, бадай што, толькі з прасяў не гучала. І бачыце — зноў 16-е месца ў фінале. Прагрэс, аднак.

Сёлета прадставіць Беларусі на «Ёўрабачанні», дуэт Uzari&Maimuna, на юбілейным конкурсе робяць стаўку перададзім на музычны складнік і, як прынята казаць, месцад сваёй песні «Time» — падтрымка анкавархоры ў іх барачае з хваробай. Ці спраце гэта формула, дазнаемс менш чым праз тыдзень, а пакуль пагартаем больш даўнія старонкі конкурсу. Зрэшты, узгадаем яшчэ адну адметную дэталю. Яшчэ 8 гадоў таму Беларусь на конкурсе магла быць прадставлена беларускамоўнай песняй. У фінале нацыянальнага адбору 2007-га такіх было ажно дзве — у маладога дзядзювача калектыву «New Generation» і мазырскага поп-ансамбля «Сваікі», а ў 2008-м адзначыўся арыганальным сцэнічным вобразам відомы гурт «Палац». Сёлета таксама ў сваю песню спецыяльна ўставілі беларускамоўны куплет адны з фаварытаў адбору — гурт «Milki» пад кіраўніцтвам Аляксандра Рыбака. Аднак дагэтуль (і гэта выпадае, ці заканамерны вынік нашых музычных густаў) беларусы едуць здзіўляць Еўропу песнямі на англійскай...

Сёлета прадставіць Беларусі на «Ёўрабачанні», дуэт Uzari&Maimuna, на юбілейным конкурсе робяць стаўку перададзім на музычны складнік і, як прынята казаць, месцад сваёй песні «Time» — падтрымка анкавархоры ў іх барачае з хваробай. Ці спраце гэта формула, дазнаемс менш чым праз тыдзень, а пакуль пагартаем больш даўнія старонкі конкурсу. Зрэшты, узгадаем яшчэ адну адметную дэталю. Яшчэ 8 гадоў таму Беларусь на конкурсе магла быць прадставлена беларускамоўнай песняй. У фінале нацыянальнага адбору 2007-га такіх было ажно дзве — у маладога дзядзювача калектыву «New Generation» і мазырскага поп-ансамбля «Сваікі», а ў 2008-м адзначыўся арыганальным сцэнічным вобразам відомы гурт «Палац». Сёлета таксама ў сваю песню спецыяльна ўставілі беларускамоўны куплет адны з фаварытаў адбору — гурт «Milki» пад кіраўніцтвам Аляксандра Рыбака. Аднак дагэтуль (і гэта выпадае, ці заканамерны вынік нашых музычных густаў) беларусы едуць здзіўляць Еўропу песнямі на англійскай...

З размахам!.. Найдаражэйшыя ў гісторыі, паводле апублікаваных справаздач арганізатараў, з'яўляецца «Ёўрабачанне-2012» у Азербайджане — яго правядзенне абшылося ў больш чым 63 мільёны долараў. Для параўнання: «Ёўрабачанне-2014» каштавала Даніа каля 15 мільёнаў еўра, зладжанае з усім размахам славянскай душы «Ёўрабачанне-2009» ў Маскве мела бюджэт у 30 мільёнаў еўра, а Грэцыя ў 2006 годзе наогул «уклалася» ў 12 мільёнаў еўра.

дзета з Сан-Марына Аніта Сіманчыні: дзв'ючына стала першай артысткай, хто выступае ў дзіцячым і дарослым конкурсах у суседняга гадзі. І ўсё ж не яна з'яўляецца самай юнай удзельніцай конкурсу. Перамоў у «Ёўрабачанні» 1986 года атрымала бельгіяка Сандра Кім з Бельгі, якой на той час было ўсяго... 13 годка. А ў 1989 годзе, калі наоўні з дарослым выступалі 11-гадова французжанка і 12-гадовы прадставіц Ізраіля, арганізатары зразумелі, што з гэтым трэба штосьці рабіць, і ўвялі правіла абмежавання па ўзросце — удзельнікам на момант правядзення конкурсу мусіць быць не менш за 16 годку.

А вось самым сталым артыстам за ўвесь час стаў удзельнік шоу 2013 года, вяліканчлест швейцарскага гурта «Takasa» — абяяльны дзядуля Эміль Рамзаўер выйшаў на конкурсную сцэну ва ўзросце 95 гадоў!

Музыка з географіяй

У першым конкурсе ўдзельнічалі ўсяго 7 краін: Бельгія, Італія, Люксембург, Нідэрланды, Францыя, ФРГ і Швейцарыя. Гэта, дарэчы, быў першы і апошні раз, калі кожная краіна прадставіла па 2 песні. Акампаніраваў выканаўцам жыўны аркестр з 24 музыкантаў.

Самая паспяхова краіна-удзельніца «Ёўрабачання» — Ірландыя! Прадставіць гэтай краіны выйгралі конкурс ажно 7 разоў, прычым тройчы — запар: у 1992—1994 гадах. Танаровы аўтсайдар, які даўжэй за ўсё не выйграваў конкурс, — Партугалія. Краіна выступае на «Ёўрабачанні» ажно з 1964 года, а найлепшым яе вынікам дагэтуль застаецца 6-е месца, занятае ў 1996 годзе. І паглядзіце, нічога — жывуць!

Часцей за ўсіх краінай-гаспадыняй конкурсу выступала Вялікабрытанія: 8 разоў (у 1960, 1963, 1968, 1972, 1974, 1982 і 1988 гадах), 5 разоў яна праводзіла шоу на правах леташняга пераможцы, яшчэ тройчы — вырвала іншыя краіны, якія з нейкай прычыны адмаўляліся ад падобнага гонару.

Найбольш актыўна, з сапраўднай нямецкай педантычнасцю, у конкурсе ўдзельнічала Германія — 58 разоў, прапусціўшы з прычыны нізкага месца ў кваліфікацыйным раўндзе толькі 1996 год. Прытым перамагалі яе прадставіць ўста двойчы: у 1982-м і 2010-м. А вось Марока, наадварот, стала самым пасіўным удзельнікам шоу, «засяціўшыся» ў ім ўсяго аднойчы — у 1980-м.

Першымі з постсавецкіх краін да песеннага слаборніцтва далучыліся Расія, Эстонія і Літва, якія бяруць удзел у «Ёўрабачанні» з 1994 года. Хоць, па чутках, удзельнікам шоу мог стаць яшчэ СССР, а ў якасці першага музычнага дэлегата ў 1987 годзе разглядалася кандыдатура маладога перспектывага спевака Валерыя Лявонцьева, якой не дала «дабро» кампартыя. Латвія далучылася да конкурсу ў 2000 годзе, Украіна — у 2003-м, прычым ужо на наступны год выйграла!

Мы выбіраем, нас выбіраюць

У 1956 годзе журы проста абвешчала перамоўку. У 1977 годзе 5 краін правалі эксперымент з тэлегаласаваннем глядачоў, які налета падапілі ўсе астатнія.

Усяго аднойчы, у 1969 годзе, пераможцамі «Ёўрабачання» сталі адразу 4 краіны, якія набылі аднолькавую колькасць балаў: Іспанія, Вялікабрытанія, Францыя і Нідэрланды.

Сучасная сістэма ўпершыню была скарыстана 40 гадоў таму: кожная краіна адзначае 10 найбольш упадабаных удзельнікаў, выступаючых ад 1 да 12 балаў (пры гэтым аднак 9 і 11 няма). Зрэшты, гэта не дапамагло пазбегчы так званаму «дабраасудскага прынцыпу» галасавання, які з прыходам балканскіх экс-югаслаўскіх дзяржаў і краін постсавецкага блока стаў толькі яшчэ больш выразным.

Таму з 2009 года, акрамя глядачоў, свой выбар зноў робіць мiжнароднае прафесійнае журы, ацэнкі якога складаюць 50% выніку канкурсантаў.

У 1996 годзе, каб упарадкаваць колькасць удзельнікаў, арганізатары абмежавалі яе 23, уключаючы леташняга пераможку, у ўвядзі так званую «перадселекцыю» на аснове дасланых аўдыязапісаў. Тады адбор не прайшлі Расія, Германія, Македонія, Данія, Венгрыя, Ізраіль і Румынія. З 2004 года конкурс падзяліўся на паўфінал і фінал, а з 2008 года паўфіналаў стала два — у фінал праходзяць па 10 лідараў з кожнага.

Цяпер у выпадку, калі 2 і больш краін набылі аднолькавую колькасць балаў, перамоўку вызначаюць наступным чынам: улічваюць найбольшую колькасць краін, якія прагаласавалі за гэтага удзельніка, незалежна ад выступаўных адзнак; параўноўваюць, каму дасталася найбольшая колькасць 12-бальных адзнак, потым 10-бальных і г.д. Толькі калі ўсе гэтыя паказчыкі супадуць, пераможцамі могуць быць прызнаны адразу некалькі ўдзельнікаў.

Скандалы, інтрыгі, сенсацыі

«Ёўрабачанне» даўно перастала быць проста музычным конкурсам, бо ў ім перамяшаліся і музыка, і палітыка, і эканоміка, і грамадзянская актыўнасць, і нават спорт. Натуральна, такая грывучая сумесь час ад часу прыводзіць да ўспышкаў і выбухаў. Шэраг скандалаў на шоу выклікалі палітычныя прычыны. Так, перамога Ізраіля ў 1978 годзе выклікала байкот Ірданіі, а ў 2005-м не адбыўся дэбют Лівана, якому забаранілі змяніць трансляцыю ізраільскага выступлення рэкламай. У 1969 годзе Аўстрыя адмовілася адраўляць свайго ўдзельніка ў Мадрыд, «у краіну з дыктатарскім рэжымам». У 1974-м у Партугалію трансляцыя песні стала сігналам для пачатку ваеннага перавароту, вядомага як «рэвалюцыя гваздзюк». У 1985-м прадставіц Югаславіі не паехаў на конкурс, паколькі дзень яго правядзення супаў з гадавінай смерці Ціта. У 2012-м Арменія байкатавала конкурс з прычыны памежнага канфлікту і абвастраення адносін з Азербайджанам.

Некалькі гучных разбіральніцтваў адбыліся праз падлік галасоў. У 2003 годзе Расія падала скаргу на Ірдандыю, дзе галасаванне глядачоў у апошні момант змянілі на галасаванне журы, але вынікі перагледжаны не былі. А ў 2007 годзе ў краінах Заходняй Еўропы разгарнулася кампанія супраць «усходняй мафіі» — блокавага галасавання былых краін СССР і Югаславіі.

У 1973-м прадставіц Іспаніі з песняй «Eres Tu» абвінавачвалі ў плагіяце, паазней падобныя прэтэнзіі гучалі ў адрас Швецыі, Балгарыі, Вялікабрытаніі, але ўсе яны не былі пацверджаны. Затое ў 1999-м Храватву пазбавілі трэці набраных галасоў за выкарыстанне фанграмы з бэк-вакалам — паводле прывілаў, усё ўдзельнікі мусіць спяваць жыўцом.

У 2001 годзе каментарав ВВС Тэры Воган абразіў выдучы конкурсу ў Даніі, некалькі разоў падчас эфіру назваўшы іх «Доктарам Смерць» і «зубной феяй», з прычыны чаго тэлекампанія пазней вымушана была прынесці афіцыйныя прабачэнні, аднак сам журналіст пакарання не быў. У 2006-м канкурсанта з Ісландыі выкарыстала ў песні ланку, але ў апошні момант па настольным патрабаванні арганізатараў змяніла выраз на больш карэктны.

Нарэшце, частку скандалаў справакавалі самі ўдзельнікі «Ёўрабачання» сваімі эпітажымі вобразамі або паводзінамі. У 1998 годзе ў Ізраілі тэлевізійны раскол грамадства праз выступленне Даны International — спявачкі, якая ў мінулым была мужчынам. У 2007-м украінскія нацыяналісты, палічыўшы «ганьбай» удзел у конкурсе Веркі Сярдзючкі (сцэнічны вобраз Андрэя Данілікі), спалілі яе чучала, а словы «Lasha Tumbala», якія многія пачулі як «Russia Goodbye», фактычна наставілі крэйж на кар'еры артыста ў Расіі. Ірдландскі цацачны персанаж індый Дасцін у 2008-м выклікаў шквал крытыкі і абвінавачванняў у прафанацыі. Нарэшце, пасля сенсацыйнай леташняй перамогі Канчыты Вурст (Томаса Нойяйрта) з Аўстрыі шэраг краін доўга час збіраліся байкатаваць «Ёўрабачанне-2015». Але, як бачым, шоу працягваецца!

Вікторыя ЦЕЛЯШУК

СЕННЯ Месяц Апошняя квадра ў 12.36. Месяц у сузор'і Вадалей. Імяніны Пр. Ганны, Марыі, Віталія, Кірылы, Гомель, К. Міры, Ігната, Кірылы.

ЗАЎТРА Геамагнітныя ўзрушэнні. Віцебск 754мм рт.сл. +8..+10°C. Гродна 756мм рт.сл. +4..+6°C. Мінск 748мм рт.сл. +8..+10°C. Магілёў 751мм рт.сл. +10..+12°C. Брэст 755мм рт.сл. +7..+9°C. Гомель 754мм рт.сл. +9..+11°C. Баршава +18..+20°C. Кіеў +18..+20°C. Рыга +18..+20°C. Вільнюс +17..+19°C. Масква +17..+19°C. С.Пецярбург +15..+17°C.

УСМІХНЕМСЯ Хто я такі, каб супрацьстаць цёпламу ложкачку? Калі доўга глядзець на жанчыну, яна абавязкова дастане лустэрка. Медыстра — хворому: — Хопці глядзець тэлевізар, час ісці ў ложак! Хворы: — А нас не застуканоць? Паліцу прыбіць і суседа можна папраціць. А вось накрычаць, што крыва прыбіта, — тут му патрэбны! Жонка, сыходзіць ў краму, папярэдзіла мужа: — Будзеш ва рыць пельмені, кідай іх у кастрюлю на адным, каб не зліпіліся! Калі вярнулася, злы муж ва рыць шосты пельмень!.. Сёння вечарам я чакаю ча гэсыці добрага, светлага, нефільтранага.

1899 год — нарадзіўся Глебаў (сапраўднае прозвішча — Сарокін) Глеб Паўлавіч, беларускі акцёр, народны артыст Беларусі (1940) і СССР (1948). У 1917—1918 гадах вучыўся ў Адэскай політэхнічнай інстытуце. Сцэнічную дзейнасць пачаў у аматарскім гуртку, арганізаваным яго бацькам. З 1926 года ў Беларускам тэатры імя Я. Купалы (у 1943—1947 гг. — мастацкі кіраўнік). Бліскучы камедыйны акцёр, майстар пераўвасаблення. Даваў дакладную і па-тэатральнаму яркую характарыстыку вобразу, валодаў імпрывізацыйным драмам, глыбінкай, выключным камедыйным майстэрствам. Вылучаючы адну найбольш істотную рысу ў характары персанажа, даводзіў яе да сімвала, а сам вобраз — да тыпу. Найлепшыя ролі ў беларускай і класічнай драматургіі: Павел Няміра («Айчына» К. Чорнага), Халімон («Партызаны» К. Крапівы), Харкевіч («Зругба ваўка» Э. Самуйленкі), Туляга («Хто смеяцца апошнім» К. Крапівы) і іншыя. Здымаўся ў кінафільмах: «Канстанцін Заслонаў», «Несцерка», «Палеская легенда», «Першыя выпрабаванні» і іншыя. Шырокую папулярнасць набыў як члальнік на радыё. Лаўрэат Дзяржаўных прэмій СССР (1941, 1948). Памёр у 1967 годзе.

1904 год — нарадзіўся Сальвадор Далі, іспанскі мастак. Энергічны каталонец. Такім Сальвадор Далі быў з дзяцінства, такім і застаўся да апошніх дзён. Яго жыццё і творчасць — гэта пастаяннае супярэчнасці, канфлікты са стэрэатыпамі і ўпартае пошук новай мастацкай мовы і выяўлення. Яго лічаць, як бы гэта ні было парадаскальным, класікам сусветнага жывапісу, эталонам еўрапейскай традыцыі, якая каранямі сягае ў Адраджэнне і Рамантызм. Далі не прытрымліваўся выразных межаў ні ў жыцці, ні ў працы. Яго разрыў з мэтрам сюррэалізму Андрэ Брэтанам праз тое, што іспанец не ўпіваўся ў рамкі авангарднага метаду «сюр», — сведчанне таго, што сапраўднае творчасць — гэта праце, накіраваны ў невядомае...

1965 год — нарадзіўся (г. Мазыр) Ірына Мікалаеўна Краўчэвіч, член Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу па адукацыі, навуцы, культуры і сацыяльна-навуковай развіцці. Скончыла Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт, матэматык. Кандыдат педагагічных навук, дацэнт. Аўтар больш за 90 навуковых і вучэбна-метадычных публікацый, у тым ліку манаграфіяй.

З-пад галавы памираючага чалавека выцягвалі звычайную падушку і падкладалі спецыяльна падрыхтаваную. Яе нахілялі салямай (часцей гарохавай), таму шоу курныя пер'е «не дае лёгка памёрці», укладалі ў яе лісце ці пруткі з веніка. Таксама спецыяльную падушку клалі ў труну. Часцей за ўсё яе напаяўлі драўлянай стружкай. Каб у калядныя ночы ўбачыць у сне сваёго нарачонага, дзвучаты клалі пад падушку розныя рэчы, напрыклад, грэбені, і казалі: «Суджаны, ражаны, прыходзь мне валасы часаць, косу расплятаць». Пасля таго, як падзялілі каравай, нявесту маглі пасадзіць на пуховую падушку. Потым на гэтую ж падушку сядлі тыя дзвучаты, якія з розных прычын доўгі час не маглі выйсці замуж. Пасля вяселы ў падушку зашывалі вясельны букецы, «каб маладыя жылі ў згодзе».

Ну і ну! Кантрабандны... славуты танк Беларускія мытнікі на мяжы з Латвіяй затрымалі баявы танк Т-34. Гэты танк «Т-34-85» выраблены ў 1945 годзе. Яго прывезлі на рэспубліканскі пункт мытнага афармлення «Урбан» на грузавіку з паўпрычэпам. Кіроўца IVECO прад'явіў незвычайны груз, суправаджаальны і іншыя дакументы да яго. Супрацоўнікі аддзела па барацьбе з кантрабандай і спецыялісты Міністэрства абароны правалі ідэнтыфікацыю тавару. Устанавілі, што ён адносіцца да прадукцыі ваеннага прызначэння. Танк папярэднім адначасным коштам больш за 636 мільёнаў рублёў затрыманы. Печаты адміністрацыйны працэс, — паведамілі «Звяздзе» ў прэс-групе Віцебскай мытні. Аляксандр ПУКШАНСКІ

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ЗАСНАВАЛІНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадставіцў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь. РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ. Дырэктар — галоўны рэдактар КАРПЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч. РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛІГІЯ: Н. ДРЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Н.КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А.КЛЯШЧУК, А. ЛЯХОВІЧ (першы намеснік дырэктара), Н. РАСОЛЬКА, С. РАСОЛЬКА, А. СЛАНЕУСКІ (намеснік галоўнага